

T.S. ELIOT

ΤΕΤΑΡΤΗ ΤΩΝ ΤΕΦΡΩΝ
ΚΑΙ ΑΛΛΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ

Σε
Μετάφραση
Τάκη Κουφόπουλου

ΑΘΗΝΑ 1964

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εἰσαγωγή.	11
Τετάρτη τῶν Τεφρών	20
Ἐνα Τραγούδι γιά τό Συμεών	33
Τό Ἑρωτικό Τραγούδι τοῦ J. ALFRED PRUFROCK.	37
Γερόντιον.	45
Σημειώσεις.	50

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Πέρασαν ακόμη πέντε χρόνια από τότε που τέλειωσα αυτές τις μεταφράσεις. Πέντε πρόσθετα χρόνια αναζητήσεων μέσα και γύρω από τό θαῦμα τοῦτο τῆς ποιήσεως, που σέ στιγμές ανευλάβειας "θέλομεν ἰδεῖν σημεῖον" ἄλλο, πέρα ἀπό τό θάμπος του, που οὔτε τά μάτια μας ὅταν ἀνοίξουν διάπλατα ἀντέχουν, οὔτε ἡ ψυχή μας.

Ὁ Ἕλιος ἔπεσε στά χέρια μου ὅπως πέφτει στά χέρια τοῦ καθενός, ἀργά ἢ γρήγορα, ἢ ποίηση. Κι ἔπειτα τίποτα δέν διορθώνεται. Ἡ τήν ἐξορίζεις, ἂν εἶσαι τόσο δυνατός ὅσο ὁ Πλάτων, ἢ ἐξορίζεσαι.

Εἶπαν πολλοί, γιά τή σύγχρονη ποίηση, πώς μιλά γιά κάτι καινούργιο. Εἶπαν ἄλλοι πώς, ἔστω, μιλά μέ καινούργιο τρόπο. Εἶναι τόσο δύσκολο νά δεχθῆ κανεῖς εἴτε τό ἕνα εἴτε τό ἄλλο. Γιατί δέν ξέρω ἂν εἰπώθηκε ποτέ –στόν καιρό του πάντοτε– κάτι πιο ἐπαναστατικά καινούργιο ἀπό τό

τίς δ' οἶδεν εἰ τό ζῆν μέν ἐστι κατθανεῖν,
τό κατθανεῖν δέ ζῆν

οὔτε ξέρω ἀκόμη τρόπο περισσότερο καινούργιο ἀπ' τόν ἀρχαῖο ἐκεῖνο τῆς εἰκοστῆς Αἰγυπτιακῆς δυναστείας που ἀναφέρεται στόν ἐρωτικό πόθο, καί που βρέθηκε χαραγμένος πάνω σ'ένα κοχύλι

ὁ ἔρωτας τῆς ἀγαπημένης μου τρέχει στήν ὄχθη τοῦ ποταμοῦ
ἕνας κροκόδειλος εἶναι κρυμμένος στή σκιά του
καί ὁμως μπαίνω στό νερό
.
καί τό νερό εἶναι στερεό κάτω ἀπ' τά πόδια μου ὅπως τό χῶμα,

οὔτε ἀκόμη ἀπό τόν Ὑμνο στόν Ἥλιο του Ἀχνατόν, ὅπου κάθε αὐγή μέ τήν ἀνατολή τοῦ ἡλίου, ὅλα ξαφνικά παίρνουν ζωή,

καί οἱ ἐλαφῖνες πηδοῦν πάνω στά πόδια τους.

Ἄν ἔχει ἓνα δικό της χαρακτηριστικό ἢ σύγχρονη ποίηση, εἶναι τοῦτο: ὅτι ψάχνει τόν ἑαυτό της κατακρεουργώντας τον, καί ὅτι κάθε φορά, μετά ἀπό αὐτή τήν ἱερομανῆ κρεουργία, ἀναδύεται ἀρτιώτερη ἀπό πρῖν. Καί ἴσως γι' αὐτό τό λόγο, πέρα ἀπό τήν ὁποιαδήποτε ἄλλη λειτουργία μας, στέκουμε μπροστά της ἄναυδοί καί περιδεῖς.

Ἄρχισα αὐτές τίς μεταφράσεις μετά ἀπό κάποια τέτοια στιγμή ἀναυδίας καί δέους. Ὅταν ὁ πυρετός τοῦ θαύματος ἀρχίζει νά ὑποχωρῆ καί ὁ παραδοκῶν θεωρητικός ἑαυτός μας ἐγείρεται καί ἀπαιτεῖ. Εἶναι, ἀσφαλῶς, ἡ ὥρα πού ὑπάρχουμε ἀνάποδα, μέ τήν αὐτάρεσκη αἴσθηση πώς σηκώνουμε στό κεφάλι μας ὀλόκληρη τή γῆ . Σκοπός μου δέν ἦταν νά “δοκιμάσω τήν ἀντοχή τῆς γλώσσας μου”, γιατί εἶναι πιά γνωστή ἡ ἀντοχή αὐτῆς τῆς γλώσσας, ἀλλά καί γενικά τῆς κάθε γλώσσας ὅταν ἀπόπειράται νά μεταφέρει αὐτούσιο τον κόσμο μιᾶς λέξης πού ἄλλοῦ καί ἄλλοτε γεννήθηκε καί ἄλλοῦ καί ἄλλοτε ἤκμασε, –οἱ προσδιορισμοί ἔχουν ποικίλη χωρική ἢ χρονική διάσταση. Σκοπός μου ἦταν νά δοκιμάσω τήν ἀντοχή τῆς ἴδιας τῆς ποίησης. Τό πρόβλημα, δηλαδή, δέν εἶναι ἄν ὁ Σολωμός, ἐπί παραδείγματι, θά γινόταν μεγάλος ποιητής γιά τήν Ἰταλία, ἄν δέν εἶχε ἐκφρασθῆ ἐλληνικά. Γιατί τό ποιητικό γεγονός προηγεῖται (ὄχι χρονικά) τοῦ ἐκφραστικοῦ μέσου, κι εἶναι ἀκριβῶς αὐτό πού ἀφήνει τή συζήτηση γιά τόν Καβάφη καί τόν Κάλβο ἀνοιχτή. Τό πρόβλημα εἶναι τοῦτο: Τό συγκεκριμένο ποίημα πόσο ἀντέχει σέ μιᾶ μετάφραση, δηλαδή σέ μιᾶ ἀπόδοση μέ λέξεις πού διατηροῦν, βέβαια, τό ἐννοιακό περιεχόμενο τῶν πρωτοτύπων, χάνουν ὅμως ἀρκετά ἀπό τήν σημαντική, πού μέ τήν ἱστορική τους χρήση μέσα στόν κόσμο τους εἶχαν ἀποκτήσει, καί χάνουν ἀκόμη ὀλότελα τόν ρυθμό καί τήν κύμανση

φορέα και έμφερομένου, και γενικότερα εκείνο που θα μπορούσαμε να ονομάσουμε, γλωσσική άναπνοή του κειμένου.

Τό έρώτημα είναι βασικό για την ούσία της ποίησης. Καί γίνεται βασικότερο αν σκεφτή κανείς πώς οι λέξεις δέν είναι μόνο φορεΐς σημασίας αλλά γεννήτριες σημασίας, κι άκόμη φθόγγοι και ήχοι που σπρώχνουν την άίσθηση σ' εκείνη την περίεργη κίνηση, που ο Μαλλαρμέ νόμιζε πώς μπορεί νά πάρη πίσω απ' τή μουσική.

Λέχτηκε, ύπερβολικά πολύ, πώς δέν ύπάρχουν λέξεις όμορφες και άσχημες, αλλά λέξεις που σημαίνουν και άλλες που δέν σημαίνουν. Έπειδή δέν ξέρω λέξεις που δέν σημαίνουν –κάπου έχω ένα ποίημα φτιαγμένο μόνο από συνδέσμους και προθέσεις–, μου είναι άδύνατον νά συμφωνήσω με την τελευταία άποψη. Μέ την πρώτη θά μπορούσα νά συμβιβαστώ αν, στη θέση των επιθέτων “όμορφες άσχημες” βάλουμε κάτι άλλο, που νά έξηγη γιατί μιá λέξη γοητεύει, ή έστω, γίνεται ευχάριστα δεκτή από την άκοή μας και άλλη όχι –και άναφέρομαι στίς λέξεις μόνες, και όχι σέ συνάρτηση με τό κείμενο, αφού ή λέξη μόνη μπορεί να είναι ένα κείμενο. Γιατί τάχα, όσο κι αν προσπαθώ, μου είναι αδύνατον νά λειτουργήσω στη λέξη “βράκεα” –κι άς μήν άνασυρθοϋν από τή ναφθαλίνη τά έπιχειρήματα για άπωθημένα και ψυχολογικά σύνδρομα–, ενω, αντίθετως, λειτουργώ στη λέξη “φόρεμα” ή “εσθήτα”; Ασφαλώς, μιá γρήγορη άπάντηση θά ήταν πώς ή λέξη “βράκεα”, σάν έμπειρία και άίσθηση γλωσσική, είναι πολύ μακριά από μένα, όμως τότε γιατί συμβαίνει τό αντίθετο με τό, páλι άρχαΐο, “φάος” και τό σημερινό του αντίστοιχο “φως”;

Ψάχνοντας λίγο πιο κάτω βλέπουμε ότι ύπάρχουν λέξεις που και ήχητικά αποδίδουν αυτό που έννοοϋν, ενω άλλες άπλως σάν σύμβολα τό σημαίνουν. Η διαφορά γίνεται έμφανεστερη όταν συγκριθοϋν όμόσημες λέξεις διαφορετικων γλωσσων, κάτι που είναι θεμιτό, μιá και τά αντίκειμενα στέκονται πέρα απ' την ανθρώπινη συνείδηση –όχι όντολογικά

βέβαια—, ἀδιαφορώντας γιά τόν τρόπο, ἤ γιά τά μέσα μέ τά ὅποια ἡ συνειδηση τά ἐκφράζει. Θέλω νά πῶ ὅτι οἱ λέξεις

sea, mer, θάλασσα,

γιά ἕναν πού ἔχει καί τίς τρεῖς ἀντίστοιχες γλωσσες σχεδόν μητρικές, δέν ἔχουν τήν ἴδια ἀντιπροσωπευτικότητα. Ἔτσι, ἂν κάποια στιγμή κληθῆ νά ὀνομάσῃ τό ἀντικείμενο πού οἱ λέξεις σημαίνουν, θά διάλεγε ἀμέσως τή μία.

Πέρα ὅμως ἀπό τό "φαινόμενο" τῶν λέξεων καί τό "φερόμενο" ἀπό αὐτές, ὑπάρχει καί ἕνα ἄλλο χαρακτηριστικό πού ἀποκτοῦν κατά τή συμμετοχή τους στό ποίημα, καί πού δέν συναρτᾶται οὔτε μέ τήν λεξικογραφική τους ταυτότητα οὔτε μέ τήν ἠχητική τους κατασκευή. Εἶναι τό σφράγισμα —ἴσως ἡ οὐλή— πού ἀφήνει πάνω τους ἡ Δυναμική στιγμή τοῦ ποιήματος. Ἡ Δυναμική στιγμή, πού δέν ἔχει σχέση μέ τ' ἀερολογήματα "νόημα" καί "περιεχόμενο", εἶναι ἡ ἔνταση τῆς ποιούμενης πράξης, σέ μιάν αἰχμή. Ἡ στιγμή ὅπου τό κοσμικό κατάλοιπο ἀναδύεται, στήν πλάτη μιᾶς λέξης, μόνο σάν ἴχνος. Εἶναι αὐτή ἡ Δυναμική στιγμή πού διακρίνει ἕνα "καλό" ἀπό ἕνα "κακό" ποίημα, καί λέγοντας "κακό" ποίημα δέν ἔννοῶ μόνο τά στιχουργήματα, ἀλλά καί μερικά ποιήματα —ἢ στίχους— πού σταδιοδρόμησαν, ὅπως τά "Κεράκια" τοῦ Καβάφη, πού κακῶς γράφονται "Κεριά" —δέν ξέρω γιατί εἴμαστε τόσο ἀνελέητοι μέ τούς μεγάλους—, καί ὁ στίχος

human kind cannot bear very much reality

πού μπορεῖ νά εἶναι μεγάλος λόγος ἀλλά δέν εἶναι μεγάλη ποίηση. Αὐτά τά πετυχημένα ἔργα χωρίς Δυναμική στιγμή μοιάζουν μέ τίς ὥραιες γυναικές πού ὅμως εἶναι ἀναφρόδιτες.

Ἐπιστρέφω: Σκοπός μου ἐδῶ δέν εἶναι νά ἐξετάσω τό χαμαιλεοντικό θέμα της ποιητικής γλώσσας. Σημειῶνω μόνο, περνώντας, μερικά ἐρωτήματα καί μερικές διαπιστώσεις. Λοιπόν, σέ μιᾶ μετάφραση δέν ὑπάρχουν περιθώρια ἐκλογῆς. Ἄν δέν θέλῃς νά γράψῃς τό δικό σου ποίημα

ζώντας την αίσθηση του ποιητή, όπως έκανε ο S. J. Perse όταν μετέφραζε στα αγγλικά –στο τέλος μόνος του– την δική του γαλλική “Ανάβαση”, είσαι υποχρεωμένος να αποδώσης τη μιά λέξη με μιάν άλλη λέξη, γνωρίζοντας κάθε φορά πώς ακυρολεκτεῖς, και πώς ο ίδιος ο ποιητής ποτέ δέν θά χρησιμοποιούσε αυτή τή λέξη. Προχωρεῖς λοιπόν ἔτσι, ανάμεσα σέ μιά θέση και μιάν ἄρνηση, ανάμεσα στήν τάση νά παγιωθῆς ὡς πρόσωπο, –μόνη δικαίωση τοῦ ποιήματος– και ἀπό τήν ἄλλη νά ἐκπροσωπήσης, δηλαδή νά υπάρξης, ἐλάχιστα, μόνο γιά νά ἀκούσης τή φωνή τοῦ ποιήματος, πρᾶγμα ὅμως πού ἀπαιτεῖ νά υπάρξης πάρα πολύ. Κάθε μετάφραση εἶναι πράξις αυτοκτονική, πού ὅμως καταλήγει σέ ἐνδυνάμωση τῆς ζωῆς.

Και τί ἀπομένει λοιπόν ἀπό αὐτή τήν πράξι; Πόσο τό πρόσωπο τοῦ ποιήματος, πού ἀνακλᾶται στήν ἐπιφάνεια τοῦ μάγματος, παραμένει ἀπαραμόρφωτο; Θυμᾶμαι τή φράση τοῦ Χάιντέγκερ –τοῦ ποιητή πού δέν ξέρω γιατί ἔγινε φιλόσοφος– “ἡ ποίηση κάνει τήν γλώσσα δυνατή”, και προσπαθῶ νά κρατήσω τήν ἐπιφάνεια τοῦ μάγματος ἡρεμη.

Φτάνει κανείς στήν προηγούμενη διαπίστωση μέ ἓνα αἶσθημα ἀνακούφισης, ἄν ἐνδιαφέρεται γιά τήν ποίηση, ἀλλά συγχρόνως μέ ἓνα ἀνανεωμένο ἐρώτημα γιά τήν οὐσία της και τήν σχέση της μαζί μας. Γιατί ἄν ἡ ποίηση δέν ἱκανοποιῇ κάποια βιολογική σκοπιμότητα, ἄν δέν ἀποτελῇ παιχνίδι –και ἀναφέρομαι στίς παλιές γνωστές ἀντιλήψεις τύπου Spenser ἢ ἔστω Shiller–, ἢ ἐνστικτωδές ἐνέργημα σάν τήν πάλμωση τῆς καρδιάς, ἢ ἄν δέν συνίσταται ἀπό μιά κατάλληλα μορφούμενη ἰδέα –μέ ὅλες τίς ποικιλίες της, ἀπό τήν παραίνεση και τό θυμοσόφημα μέχρι τόν πολιτικό και κοινωνικό προσηλυτισμό–, ἢ ἀπό μιά κατάλληλα μορφούμενη γλώσσα –μέ ὅλες τίς παραλλαγές της, ἀπό το *Ἦε, κύε, νίκα, τέλει, ὑπέρκυε*, πού ἀπάγγελλαν κατά τά Ἐλευσίνια μυστήρια, μέχρι τόν γνησιώτερο ὑπερρεαλιστικό αὐτοματισμό–, και οὔτε μεταφυσική δραστηριότητα, ὅπως ἐπιθυμοῦσε ὁ Νίτσε, ἢ τό *ὑπεραιῖρον τά ἀνθρώπινα* τοῦ Λογγίνου,

τότε, ή προηγούμενη άπορία καταλήγει σέ ρήγος τρόμου μπροστά στό ένδεχόμενο άναθεώρησης τής βασικής μας στάσης, πού δέν εΐναι ύποκειμένου πρός άντικείμενο, άλλα ύποκειμένου πρός τόν έαυτό του. Γιατί βλέπουμε τό φάντασμα τοῦ άββά Dubos νά μᾶς σαρκάζει.

Ή εκείνοι πού διαβάζουν ένα ποίημα καί λένε "πολύ καλό εΐναι" ή "πολύ κακό εΐναι" καί μποροῦν μετά νά κοιμοῦνται ήσυχα, εΐναι εὐτυχεῖς. Ή εκείνοι πού διαβάζουν ένα ποίημα καί λένε "πολύ καλός εΐμαι" ή "πολύ κακός εΐμαι" καί δέν κοιμοῦνται πιά καθόλου, αὐτοί μέ αφοροῦν. Καί σ' αὐτούς άπευθύνομαι.

Μέσα άπό τίς Συμπληγάδες τοῦ πρίν καί τοῦ ἔπειτα, τοῦ ἔδῶ καί ἐκεῖ, τοῦ ἐγῶ καί ἐσύ, πού δημιούργησε ὁ διχασμός τοῦ πνεύματος στήν άνέλξη του, ή σημερινή ποίηση περισῶζει ὅ,τι άπομεινε άπό τόν παλιό λόγο τοῦ άνθρώπου, πού ἦταν καί λόγος τοῦ θεοῦ, καί μέσα στόν ὁποῖο ὁ χῶρος καί ὁ χρόνος καί τά πρόσωπα ὑπῆρχαν δυνάμει, ὅπως δυνάμει ὑπῆρχαν καί ἑκατομύρια άλλες πιθανές ὑπαρξιακές ἐκδοχές. Δυστυχῶς, ὅλες οἱ γέφυρες ἔχουν άποκοπεῖ, κι ἔτσι ή ποίηση πού θά μποροῦσε νά εΐναι μιá ὁδός άνάπλευσης, άπομένει μόνο άσαφής ἐκδήλωση ὑποσυνείδητης μνήμης.

Ή σχέση τής γλώσσας μέ τήν ποίηση μοιάζει μέ ἐκείνη τής Σαρτρικής οὐσίας μέ τήν Ήπαρξη. Ή γλώσσα εΐναι άλλα δέν ὑπάρχει παρά μόνο ὅταν βρεθῆ στίς δυναμικές γραμμές ἑνός πεδίου αὐτοσυνείδησης. Όπως τό ἑλατήριο δέν ὑπάρχει παρά μόνο ὅταν σηκῶνῃ ένα βάρος, ἔτσι καί ή γλώσσα δέν ὑπάρχει παρά μόνο ὅταν σηκῶνῃ ένα πρόσωπο. Άλλά συγχρόνως εΐναι τό μοναδικό ἔρεισμα τοῦ προσώπου καί ή μόνη άτμόσφαιρα μέσα στήν ὁποία τό πρόσωπο μπορεῖ νά αναδιπλωθῇ καί ν' άντικρίση τόν έαυτό του. Ή γλώσσα αναπτύσσει τήν ποίηση άλλα συγκροτεῖται άπό αὐτήν.

Δέν θά φανῶ ἐδῶ ὑπάκουος στήν παράδοση πού ἀπαιτεῖ νά πῶ τά “καλά μου λόγια” γιά τόν Ἔλιοτ. Πρῶτα γιατί τά “καλά λόγια”, ἄν πρόκειται νά εἶναι συνεπῆ, δέν χωροῦν σέ λίγες σελίδες. Κι ἔπειτα γιατί δέν εἶμαι βέβαιος πῶς ἐν τέλει θά ἦταν λόγια “καλά”. Ὁ Ἔλιοτ συγκαταλέγεται σ’ ἐκείνους τούς ἐλάχιστους ἀπό τούς ὁποίους μόνο καί πάντα ἀπαιτοῦμε, χωρίς καμιά κατανόηση, καί ἰδίως χωρίς καμιά ποτέ ἀνοχή. Δέν θά μιλήσω λοιπόν –τουλάχιστον τώρα– γι’ αὐτόν. Θά σταθῶ μόνο, γιά μιὰ στιγμή, σ’ ἓνα σημεῖο, ἐκεῖνο πού ἀφορᾷ τήν λεγόμενη ἀπό τούς σχολιαστές “θρησκευτικότητα” του Ἔλιοτ, στήν τελευταία του λογοτεχνική περίοδο.

Δέν ξέρω ἄν πρέπει νά ἀπολογηθῶ γιατί δέν ἔχω βεβαιωθῆ ὅτι ὁ Ἔλιοτ εἶναι πιστός, ὄχι βέβαια ὅπως ὁ Ἄγ. Αὐγουστίνος πού παραγγέλλει “μή προσπαθῆς νά καταλάβῃς αὐτό πού μπορεῖς νά πιστέψῃς”, ἀλλά ἔστω ὅπως ὁ Ἄγ. Ἀνσελμος, ὁ ἀντίποδας του, –κι ἄς τόν εἶπαν δεῦτερο Αὐγουστῖνο–, πού πάνω στό ἴδιο θέμα διακηρύσσει “πιστεῦω γιά νά μπορέσω νά καταλάβω”. Ὁ Ἔλιοτ οὔτε μπορεῖ νά καταλάβῃ οὔτε νά πιστέψῃ. Δέν ἔχει νύχτα ἐκστάσεως, ὅπως ὁ Πασκάλ, ἀλλά μόνο νύχτες ἀγωνίας στίς ὁποῖες ἐκλιπαρεῖ

but speak the word only.

Ἐπειδή “τά γνώρισε ὅλα” καί “ἐπειδή δέν ἐλπίζει” σέ τίποτα, ζητᾷ “τήν παρηγορίαν”. Εἶναι ἰκέτης τῆς πίστεως καί ὄχι μάρτυράς τῆς. Μιλῶ ἐδῶ γιά τόν Ἔλιοτ πού βρίσκεται μέσα στά ποιήματά του καί ὄχι σέ μερικά ἀπό τά πεζά του κείμενα, ὅπως τό *Religion and Literature*, ἢ τό *Catholicism and International order*, πού ὁμολογῶ πῶς δέν καταλαβαίνω. Γιατί δεν μπορῶ νά συμβιβάσω ἀπόψεις ὅπως “ἡ ποίηση δέν εἶναι ὑποκατά-στατο τῆς φιλοσοφίας, τῆς θεολογίας ἢ τῆς θρησκείας· ἔχει τή δική της λειτουργία”, ἢ, “τό ποίημα ἔχει τή δική του ὑπαρξη, ἀνεξάρτητα ἀπό μᾶς”, μέ τίς “Ἡ μεγαλοσύνη μᾶς φιλολογίας

δέν μπορεί νά καθοριστῆ μόνο μέ φιλολογικά πρότυπα ... οἱ χριστιανοί ἀναγνώστες εἶναι ἀπα-ραίτητο νά ἐξετάζουν ἐξονυχιστικά τά ἀναγνώσματά τους, εἰδικότερα τά ἔργα φαντασίας, μέ σαφῆ ἠθικά καί θεολογικά πρότυπα", καί ἐπίσης, "πιστεύω πώς ἡ καθολικὴ ἐκκλησία ... εἶναι ἀκόμη, ὅπως πάντοτε ὑ-πῆρξε, ἡ μεγαλύτερη ἀποθήκη τῆς σοφίας". Μένω λοιπόν στὸν Ἔλιοτ τῶν ποιημάτων, ἀκόμη περισσότερο γιατί πιστεύω πώς ἕνας ποιητῆς ἐκ-φράζεται πρωταρχικά καί αὐθεντικά μέ τὴν ποίησή του. Καί στὴν ποίηση του Ἔλιοτ, –τὴν χριστιανικὴ ἐννοῶ–, δέν βρίσκω τὴν ἡρεμία καί τὴν ἐ-πανάπαυση τοῦ Παραδείσου, ἀλλὰ μόνο τὴν ἀγωνία καί τὸ ἀγκομάχημα τῆς ἀναζήτησής του.

Παρατηρεῖται στίς μέρες μας ἡ γενικὴ τάση γιὰ τὴν καθιέρωση ἐνὸς κριτηρίου ἀξιολογήσεως τοῦ ποιήματος, πού συνήθως ἐκφράζεται μέ τὴ λέξη "ὄλοκληρωση". Ἐκεῖνο πού ἐννοεῖται μέ αὐτὴ τὴ λέξη εἶναι ὅτι τὸ ἔργο –ἢ τὸ πνεῦμα– πού δέν κατέληξε σὲ ὀριστικὲς ἀπαντήσεις στὰ ἐρω-τήματά του, ἦταν ἀδύναμο, ἢ, τουλάχιστον, ἀστόχησε. Δέν θά ἐξετάσω ἐδῶ ἐτοῦτο τὸ κριτήριο, πού, ἐκτός τῶν ἄλλων, προϋποθέτει ἕνα σωρὸ a priori παραδοχῆς, τίς ὁποῖες ἂν ἐνστερνιστοῦμε, δέν βλέπω τὴ διαδικα-σία ἀπαντήσεως στὰ ἐρωτήματα παρά σάν μιὰ πνευματικὴ ταχυδακτυ-λουργικὴ ἄσκηση, ἀντίστοιχη μέ ἐκείνη πού μᾶς ζητᾷ νά βάλουμε τὸ ἀβγό μέσα στό μπουκάλι. –Μιὰ πρώτη τέτοια παραδοχὴ θά ἦταν ὅτι τά ἐρωτήματα ἔχουν ἀπαντήσεις. Μιὰ δευτέρη, ὅτι οἱ ἀπαντήσεις αὐτὲς βρί-σκονται μέσα στίς ἀνθρώπινες νοητικὲς, ἢ, ἀντιληπτικὲς δυνατότητες, κ.ο.κ.–. Θά πῶ μόνο πώς ἀπὸ τὴν ἄποψη αὐτὴ ὁ Ἔλιοτ πρέπει νά θεω-ρηθῆ ἀνολοκληρωτός, ὅπως ἄλλωστε καί ὁ Ρεμπώ καί ὁ Μπωντλαίρ καί τόσοι ἄλλοι. Γιατί ἀκόμη καί ὁ θεός του δέν εἶναι κατάληξη ἀλλὰ κατά-φυγή. Ἡ ὀδυνηρὴ ἐπίκληση

redeem the time

καί ἡ ἐξ ἴσου –μετά ἀπὸ χρόνια– ὀδυνηρὴ ἀπόκριση

all time is unredeemable

μαρτυροῦν ὄχι τὴν χαλάρωση τοῦ ταξιδιώτη πού ἔφτασε στό τέρμα του, ἀλλά τὴν ἀπελπισμένη ἀπόπειρά του, ὅταν διαπιστώνη πὼς τέρμα δέν ὑπάρχει, νά φτιάξη ἓνα δικό του. Ἡ ἐκκλησία γιὰ τὸν Ἔλιοτ ἦταν ὅ,τι ἡ Βεατρίκη γιὰ τὸν Ντάντε, ἡ μουσική γιὰ τὸν Βαλερύ, ἡ ἠθική συνείδηση γιὰ τὸν Κάντ, γενικά ὅ,τι ο καθ' ἓνας μας ἔχει ἀνάγκη: ἓνα ἔρεισμα.

..... (Νά συμπληρωθῆ).....

Δεν ἐπιχείρησα, ἐπίσης, νά ἀναλύσω τὰ ποιήματα πού μεταφράζω, ὅπως συνηθίζεται. Ἴσως τὰ πάρα πάνω ἐξηγοῦν γιατί. Ὅποιος ὁμως θέλει νά δῇ τίς ἀντιδράσεις καί τίς ἀπόψεις πού αὐτὰ δημιούργησαν, μπορεῖ νά ἀνατρέξῃ στή βιβλιογραφία τῶν τριῶν βιβλίων τὰ ὁποῖα μέ εβοήθησαν σέ αὐτή τὴ μετάφραση, δηλαδή τό *T.S. Eliot: The Design of his Poetry* της Elisabeth Drew, τό *A Reader's Guide to T.S.Eliot* του George Williamson καί τό *T.S. Eliot Moments and Patterns* του Loenard Unger.

Ἡ μετάφραση τῆς Τετάρτης των Τεφρῶν δέν θά εἶχε ἀρτιωθῆ χωρὶς τίς πολῦτιμες γνώσεις τῆς ἀγγλικῆς γλώσσας τοῦ Ἀντώνη Καρρᾶ, καί τὴν θερμὴ συμπαράσταση της Ἀλίκης Καρρᾶ, πού δακτυλογράφησε τίς –δυσανάγνωστες πάντα– ἀρχικὲς σημειώσεις μου.

Ὁκτώβριος 1964

T. K.

ΤΕΤΑΡΤΗ ΤΩΝ ΤΕΦΡΩΝ

I

Because I do not hope to turn again
 Because I do not hope
 Because I do not hope to turn
 Desiring this man's gift and that man's scope
 I no longer strive to strive towards such things
 (Why should the aged eagle stretch its wings?)
 Why should I mourn
 The vanished power of the usual reign?

Because I do not hope to know again
 The infirm glory of the positive hour
 Because I do not think
 Because know I shall not know
 The one veritable transitory power
 Because I cannot drink
 There, where trees flowers, and springs flow, for there is
 nothing again

Because I know that time is always time
 And place is always and only place

I

Επειδή δέν ἐλπίζω νά γυρίσω πάλι¹
 Επειδή δέν ἐλπίζω
 Επειδή δέν ἐλπίζω νά γυρίσω
 Επιθυμώντας τό δῶρο τούτου τοῦ ἀνθρώπου καί τήν προοπτική
 ἐκείνου τοῦ ἀνθρώπου²
 Δέν προσπαθῶ πιά ν' ἀγωνισθῶ γιά τέτοια πράγματα
 (Γιατί ἀλήθεια, ὁ ἀετός ὁ γερασμένος θά τανύση τά φτερά³ του;)
 Γιατί ἀλήθεια θά μοιρολογῶ
 Τήν ἐκμηδενισμένη δύναμη τῆς συνηθισμένης βασιλείας;

Επειδή δέν ἐλπίζω νά γνωρίσω πάλι
 Τήν ἀνήμπορη δόξα τῆς θετικῆς ὥρας
 Επειδή δέν σκέπτομαι
 Επειδή γνωρίζω ὅτι δέν θά γνωρίσω
 Τήν μιά αὐθεντική πρόσκαιρη δύναμη
 Επειδή δέν μπορῶ νά πιῶ
 Εκεῖ, πού τά δέντρα ἀνθοῦν καί οἱ πηγές ρέουν, γιατί δέν
 ὑπάρχει τίποτα πάλι

Επειδή γνωρίζω ὅτι ὁ χρόνος εἶναι πάντα χρόνος
 Κι ὁ τόπος εἶναι πάντα καί μόνον τόπος

And what is actual is actual only for one time
And only for one place
I rejoice that things are as they are and
I renounce the blessed face
And renounce the voice
Because I cannot hope to turn again
Consequently I rejoice, having to construct something
Upon which to rejoice
And pray to God to have mercy upon us
And I pray that I may forget
These matters that with myself I too much discuss
Too much explain
Because I do not hope to turn again
Let these words answer
For what is done, not to be done again
May the judgement not to be too heavy upon us

Because these wings are no longer wings to fly
But merely vans to beat the air
The air which is now thoroughly small and dry
Smaller and dryer than the will
Teach us to care and not to care
Teach us to sit still.

Pray for us sinners now and at the hour of our death
Pray for us now and at the hour of our death.

Καί ὅ,τι εἶναι ἀληθινό εἶναι ἀληθινό μόνο γιά κάποιο χρόνο
Καί μόνο γιά κάποιο τόπο
Χαίρω γιατί τά πράγματα εἶναι ὅπως εἶναι
Κι ἀποκηρύσσω τό εὐλογημένο πρόσωπο
Κι ἀποκηρύσσω τήν φωνή
Επειδή δέν μπορῶ νά ἐλπίζω πώς θά γυρίσω πάλι
Ετσι χαίρω ἔχοντας νά οἰκοδομήσω κάτι
Πού γι' αὐτό νά χαίρω
Καί προσεύχομαι στόν Θεό νά μᾶς ἐλεήσει
Καί προσεύχομαι γιά νά μπορῶ νά ξεχάσω
Αὐτά τά πράγματα πού μέ τόν ἑαυτό μου τόσο κουβεντιάζω⁴
Καί τόσο ἐξηγῶ
Επειδή δέν ἐλπίζω νά γυρίσω πάλι⁵
Ας ἀπαντήσουν αὐτές οἱ λέξεις
Γιά ὅ,τι ἔγινε, νά μή γίνη πάλι
Εἶθε ἡ κρίση νά μήν πέση πολύ βαριά πάνω μας

Επειδή αὐτά τά φτερά δέν εἶναι πιά φτερά γιά νά πετάξουν
Αλλά μόνο ριπίδια γιά νά χτυποῦν τόν ἀέρα
Τόν ἀέρα πού τώρα εἶναι ὀλοκληρωτικά ξερός καί λίγος
Λιγότερος, ξερότερος κι ἀπό τήν θέληση
Μάθε μας νά φροντίζουμε καί ν' ἀδιαφοροῦμε
Μάθε μας νά στεκόμαστε σιωπηλοί

Δεηθῆτε γιά μᾶς τούς ἁμαρτωλούς τώρα καί τήν ὥρα του
θανάτου μας⁶
Δεηθῆτε γιά μᾶς τώρα καί τήν ὥρα τοῦ θανάτου μας.

II

Lady, three white leopards sat under a juniper-tree
 In the cool of the day, having fed to satiety
 On my legs my hart my liver and that which had been
 contained
 In the hollow round of my skull. And God said
 Shall these bones live? shall these
 Bones live? And that which had been contained
 In the bones (which were already dry) said chirping:
 Because of the goodness of this Lady
 And because of her loveliness, and because

She honours the Virgin in meditation,
 We shine with brightness. And I who am here dissembled
 Proffer my deeds to oblivion, and my love
 To the posterity of the desert and the fruit of the gourd.
 It is this which recovers
 My guts the strings of my eyes and the indigestible portions
 Which the leopards reject. The Lady is withdrawn
 In a white gown, to contemplation, in a white gown.
 Let the whiteness of bones atone to forgetfulness.
 There is no life in them. As I am forgotten
 And would be forgotten, so I would forget

II

Δέσποινα⁷, τρεῖς λευκές λεοπαρδάλεις⁸ κάθισαν κάτω από μίαν
 ἄρκευθο⁹
 Όταν δροσίζει ἡ μέρα¹⁰, ἔχοντας φάει μέχρι κορεσμοῦ
 Από τὰ πόδια μου τήν καρδιά μου τό συκώτι μου κι ἐκεῖνο πού
 βρισκόταν
 Μέσα στό κοῖλο τοῦ κρανίου μου. Καί ὁ Θεός εἶπε
 Θά ζήσουν¹¹ αὐτά τὰ ὀστᾶ; Θά ζήσουν
 Αὐτά τὰ ὀστᾶ; Κι ἐκεῖνο πού βρισκόταν
 Μέσ στά ὀστᾶ (πού ἦταν πιά ξερά¹²) εἶπε τερετίζοντας:
 Λόγω τῆς καλωσύνης αὐτῆς τῆς Δέσποινας
 Καί λόγω τῆς καλλονῆς της καί ἐπειδή
 Τιμᾶ τήν Παρθένο ὅταν διαλογίζεται¹³
 Ακτινοβολοῦμε γεμᾶτα φῶς. Κι ἐγώ πού ἐδῶ κρύβομαι
 Προσφέρω τὰ ἔργα μου στή λήθη καί τήν ἀγάπη μου
 Στούς ἐκγόνους τῆς ἐρήμου καί στόν καρπό τῆς κολοκυθιάς.
 Εἶναι αὐτό πού συνεφέρει
 Τά σπλάχνα μου τά νεῦρα τῶν ματιῶν μου καί τά μέρη τά
 δύσπεπτα
 Πού οἱ λεοπαρδάλεις πετοῦν. Ἡ Δέσποινα ἀποσύρθηκε
 Σέ μιά λευκήν ἐσθῆτα, στήν περισυλλογή, σέ μιά λευκήν ἐσθῆτα.
 Αφησε τή λευκότητα τῶν ὀσῶν νά ἐξιλεωθῇ στή λησμοσύνη
 Δέν ὑπάρχει ζωή μέσα σ' αὐτά. Ὅπως εἶμαι λησμονημένος
 Καί θά ἦμουν λησμονημένος, ἔτσι θά λησμονοῦσα

Thus devoted, concentrated in purpose. And God said
Prophecy to the wind, to the wind only for only
The wind will listen. And the bones sang chirping
With the burden of the grasshopper, saying

Lady of silences
Calm and distressed
Torn and most whole
Rose of memory
Rose of forgetfulness
Exhausted and life-giving
Worried reposeful
The single Rose
Is now the Garden
Where all loves end
Terminate torment
Of love satisfied
The grater torment
Of love satisfied
End of the endless
Journey to no end
Conclusion of all that
In inconclusible
Speech without word and
Word of no speech
Grace to the Mother

Ετσι ἀφοσιωμένος, συγκεντρωμένος στό σκοπό. Καί ὁ Θεός εἶπε
Προφήτευσε¹⁴ στό πνεῦμα, στό πνεῦμα μόνο γιατί μόνο
τό πνεῦμα θά προσέξει. Καί τά ὀστᾶ τραγούδησαν τερετίζοντας
Μέ τό βάρος τῆς ἀκρίδας¹⁵, λέγοντας

Δέσποινα τῶν σιωπῶν
Ηρεμη καί καταπονημένη
Κομματιασμένη καί τελείως ἄρτια
Ρόδο της ἀνάμνησης
Ρόδο τῆς λήθης
Εξουθενωμένη καί ζωοδότρα
Βασανισμένη ἀναπαυμένη
Τό μόνο Ρόδο
Εἶναι τώρα ὁ Κῆπος
Πού ὅλες οἱ ἀγάπες τελειώνουν
Εξαντλήσου μαρτύριο
Τοῦ ἀνεκπλήρωτου ἔρωτα
Τό μεγαλύτερο μαρτύριο
Τοῦ ἐκπληρωμένου ἔρωτα
Τέλος τοῦ ἀτέλειωτου
Ταξιδιοῦ στό χωρίς τέλος
Κατάληξη ὅλου ἐκείνου
Πού εἶναι ἀκατάληκτο
Ομιλία χωρίς λέξη καί
Λέξη καμιᾶς ὀμιλίας
Χάρις στήν Μητέρα

For the Garden
Where all love ends.

Under a juniper-tree the bones sang, scattered and shining
We are glad to be scattered, we did little good to each other,
Under a tree in the cool of the day, with the blessing of sand,
Forgetting themselves and each other, united
In the quiet of the desert. This is the land which ye
Shall divide by lot. And neither division nor unity
Matters. This is the land. We have our inheritance.

III

At the first turning of the second stair
I turned and saw below
The same shape twisted on the banister
Under the vapour in the fetid air
Struggling with the devil of the stairs who wears
The deceitful face of hope and despair.

At the second turning of the second stair
I left them twisting, turning below;
There were no more faces and the stair was dark,

Γιά τόν Κῆπο
Πού ὅλη ἡ ἀγάπη τελειώνει.

Κάτω ἀπό μιάν ἄρκευθο τά ὀστᾶ ὑμνοῦσαν, διασκορπισμένα¹⁶ καί
λάμποντα
Χαιρόμαστε ὄντας διασκορπισμένα, μικρό καλό κάναμε τό
ἓνα στ' ἄλλο,
Κάτω ἀπό ἓνα δέντρο (ὅταν δροσίζη ἡ μέρα), μέ τήν εὐλογία
τῆς ἄμμου,
Ξεχνώντας τόν ἑαυτό τους καί τό ἓνα τ' ἄλλο, ἐνωμένα
Στήν ἡσυχία τῆς ἐρήμου. Αὐτή εἶναι ἡ γῆ¹⁷
Πού θά χωρίσετε μέ κληρο. Καί πού οὔτε ὁ χωρισμός οὔτε ἡ
ἐνότητα
Ενδιαφέρει. Αὐτή εἶναι ἡ γῆ. Ἔχουμε τήν κληρονομία μας.

III

Στό πρῶτο γύρισμα τῆς δεύτερης σκάλας
Γύρισα καί εἶδα κάτω
Τό ἴδιο σχῆμα νά συστρέφεται στήν κουπαστή
Κάτω ἀπ' τόν ἀχνό στόν βρωμισμένο ἀέρα
Σ' ἓναν ἀγῶνα μέ τό δαιμονικό τῆς σκάλας πού φοράει
Τό ἀπατηλό πρόσωπο τῆς ἐλπίδας καί τῆς ἀπόγνωσης.

Στό δεύτερο γύρισμα τῆς δεύτερης σκάλας
Τ' ἄφησα νά συστρέφονται, γυρνώντας κάτω·
Δέν ὑπῆρχαν πιά πρόσωπα καί ἡ σκάλα ἦταν σκοτεινή,

Damp, jagged, like an old man's mouth drivelling, beyond
repair,
Or the toothed gullet of an aged shark.

At the first turning of the third stair
Was a slotted window bellied like the fig's fruit
And beyond the hawthorn blossom and a pasture scene
The broadbacked figure drest in blue and green
Enchanted the maytime with an antique flute.
Blown hair is sweet, brown hair over the mouth blown,
Lilac and brown hair;
Distraction, music of the flute, stops and steps of the mind
over the third stair,
Fading, fading; strength beyond hope and despair
Climbing the third stair.

Lord, I am not worthy
Lord, I am not worthy

but speak the word only.

IV

Who walked between the violet and the violet

Υγρή, σακατεμεμένη, σάν τό στόμα γέρου πού σαλιάζει,
χωρίς γιατριά,
Ἡ τόν ὀδοντωτό οἰσοφάγο γερασμένου σκυλόψαρου.

Στό πρῶτο γύρισμα τῆς τρίτης σκάλας
Ἦταν ἓνα θυριδωτό παράθυρο κοιλιασμένο, σάν τόν καρπό συκιᾶς
Καί πέρα ἀπό τό ἄνθος τοῦ λευκάκανθου καί μιά ποιμενική σκηνή
Ἡ φαρδύπλατη μορφή ντυμένη¹⁸ σέ γαλάζια καί πράσινα
Εμάγευε τόν Μάη μ' ἓναν ἀρχαῖο ἀυλό.
Τά ἐλεύθερα στόν ἄνεμο μαλλιά εἶναι γλυκά, τά καστανά μαλλιά στό
στόμα γυρισμένα.
Πασχαλιά καί καστανά μαλλιά·
Διατάραξη, μουσική τοῦ ἀυλοῦ, στάσεις καί βήματα τοῦ νοῦ πάνω
ἀπ' τήν τρίτη σκάλα,
Εξασθενίζουν, ἐξασθενίζουν· Δύναμη πέρα ἀπ' τήν ἐλπίδα καί τήν
ἀπόγνωση
Ανεβαίνοντας τήν τρίτη σκάλα.

Κύριε, οὐκ εἰμί ἰκανός¹⁹
Κύριε, οὐκ εἰμί ἰκανός

ἀλλά μόνον εἰπέ λόγον.

IV

Ποιά περπατοῦσε ἀνάμεσα στό μενεξεδί καί τό μενεξεδί

Who walked between
The various ranks of varied green
Going in white and blue, the Mary's colour,
Talking of trivial things
In ignorance and in knowledge of eternal dolour
Who moved among the others as they walked,
Who then made strong the fountains and made fresh the
springs

Made cool the dry rock and made firm the sand
In blue of larkspur, blue of Mary's colour,
Sovegna vos

Here are the years the walk between, bearing
Away the fiddles and the flutes, restoring
One who moves in the time between sleep and waking,
wearing

White light folded, sheathed about her, folded.
The new years walk, restoring
Through a bright cloud of tears, the years, restoring
With a new verse the ancient rhyme. Redeem
The time. Redeem
The unread vision in the higher dream
While jewelled unicorns draw by the gilded hearse.

Ποιά περπατοῦσε ανάμεσα
Στούς διάφορους στοίχους τῶν ποικίλλων πράσινων
Ντυμένη σέ λευκό καί σέ γαλάζιο, τῆς Μαρίας τό χρῶμα
Μιλώντας γι' ἀσήμαντα πράγματα
Ἀγνοώντας καί γνωρίζοντας τήν αἰώνια ὀδύνη
Ποιά κινιόταν ανάμεσα στούς ἄλλους καθώς περπατοῦσαν,
Ποιά τότε δυνάμωσε τούς πίδακες καί φρεσκάρισε τίς πηγές

Εκανε δροσερό τόν ξερό βράχο καί συμπαγῆ τήν ἄμμο
Ντυμένη σέ γαλάζιο λιναρήθρας, γαλάζιο τῆς Μαρίας τό χρῶμα,
Sovegna vos²⁰

Εδῶ εἶναι τά χρόνια πού περπατοῦν ανάμεσα, παίρνοντας
Πέρα τά βιολιά καί τούς ἀλφούδες, ἀνακαινίζοντας
Κάποια πού κινεῖται στό χρόνο μεταξύ ὕπνου καί ξύπνου,
φορώντας

Ἀσπρο φῶς διπλωμένο, σφιγμένο γύρω της, διπλωμένο.
Τά καινούρια χρόνια περπατοῦν, ἀνακαινίζοντας
Μέσα ἀπόνα φωτεινό σύννεφο δακρύων, τά χρόνια, ἀνακαινίζοντας
Μ' ἓναν καινούριο στίχο τήν ἀρχαία προσῳδία. Ἐξαγοράστε²¹
Τόν χρόνο. Ἐξαγοράστε
Τήν ἀδιάβαστη ὀπτασία στό ὑψηλότερο²² ὄνειρο
Καθώς κοσμημένοι μονόκεροι²³ σέρνουν τήν ἐπιχρυσωμένη
νεκροφόρα.

The silent sister veiled in white and blue
Between the yews, behind the garden god,
Whose flute is breathless, bent her head and signed but spoke
no word

But the fountain sprang up and the bird sang down
Redeem the time, redeem the dream
The token of the word unheard, unspoken

Till the wind shake a thousand whispers from the yew

And after this our exile

V

If the lost word is lost, if the spent word is spent
If the unheard, unspoken
Word is unspoken, unheard;
Still is the unspoken word, the Word unheard,
The Word without a word, the Word within
The world and for the world;
And the light shone in darkness and

Η σιωπηλή αδελφή πεπλοφορεμένη, σέ λευκά και γαλάζια
Ανάμεσα στους σμίλακες²⁴, πίσω απ' τό θεό του κήπου
Πού ὁ αὐλός του εἶναι ἄπνοος, ἔσκυψε τό κεφάλι και ἔγνεψε
ἀλλά δέν εἶπε λέξη

Ομως ὁ πίδακας πετάχτηκε ψηλά και τό τραγούδι του πουλιού
χαμήλωσε
Εξαγοράστε τόν χρόνο, εξαγοράστε τό ὄνειρο
Τό τεκμήριο τῆς λέξης τῆς ἀνάκουστης, τῆς ἀπρόφερτης

Μέχρι ν' ἀποτινάξει ὁ ἄνεμος χίλιους ψιθύρους ἀπό τόν σμίλακα

Κι ἔπειτα απ' αὐτό ἡ ἐξορία μας²⁵

V

Αν ἡ χαμένη λέξη εἶναι χαμένη, ἂν ἡ δαπανημένη λέξη εἶναι
δαπανημένη
Αν ἡ ἀνάκουστη, ἡ ἀπρόφερτη
Λέξη εἶναι ἀπρόφερτη, ἀνάκουστη·
Μένει ἀκόμη ἡ ἀπρόφερτη λέξη, ὁ Λόγος ὁ ἀνάκουστος
Ο Λόγος χωρίς λέξη, ὁ Λόγος μέσα
Στόν κόσμο και γιά τόν κόσμο·
Και τό φῶς ἔλαμψε στό σκοτάδι²⁶

Against the Word the unstilled world still whirled
About the centre of the silent Word.

O my people, what have I done unto thee.

Where shall the word be found, where will the word
Resound? Not here, there is not enough silence
Not on the sea or on the island, not
On the mainland, in the desert or the rain land,
For those who walk in darkness
Both in the day time and in the night time
The right time and the right place are not here
No place for grace for those who avoid the face
No time to rejoice for those who walk among noise and deny
the voice

Will the veiled sister pray for
Those who walk in darkness, who chose thee and oppose thee,
Those who are torn on the horn between season and season,
time and time, between
Hour and hour, word and word, power and power, those who
wait
In darkness? Will the veiled sister pray
For children at the gate

Κι αντίθετα στὸν Κόσμο ὁ ἀκατασίγαστος κόσμος ἀκόμη
στροβιλιζόταν
Γύρω ἀπὸ τὸ κέντρο τοῦ σιωπηλοῦ Λόγου.

Λαός μου τί ἐποίησά σοι.²⁷

Ποῦ ἄραγε θά βρεθῆ ἡ λέξι, ποῦ θ' ἀντηχήση
Ἡ λέξι; Ὕχι ἐδῶ, δέν ὑπάρχει ἀρκετή σιωπή
Οὔτε στή θάλασσα ἢ στή νησιά, οὔτε
Στήν ἐνδοχώρα, στήν ἔρημο ἢ τῆς βροχῆς τή χώρα,
Γιά κείνους πού περπατοῦν στό σκοτάδι²⁸
Καί τήν ὥρα τῆς μέρας καί τήν ὥρα τῆς νύχτας
Ὁ σωστός χρόνος καί ὁ σωστός τόπος δέν εἶναι ἐδῶ
Δέν ὑπάρχει τόπος χάριτος γιά κείνους πού ἀποφεύγουν τὸ
πρόσωπο
Δέν ὑπάρχει χρόνος χαρᾶς γιά κείνους πού περπατοῦν μέσα στό
θόρυβο καί ἀρνοῦνται τή φωνή

Ἡ πεπλοφορεμένη ἀδελφή θά δεηθῆ
Γιά κείνους πού περπατοῦν στό σκοτάδι, πού ἐξέλεξαν ἐσένα
καί ἀντιστέκονται σ' ἐσένα
Εκείνους πού σπαράζονται ἀπὸ τὸ κέρα, μεταξύ ἐποχῆς καί ἐποχῆς
χρόνου καί χρόνου, μεταξύ
Ὡρας καί ὥρας, λέξης καί λέξης, δύναμης καί δύναμης,
ἐκείνους πού περιμένουν
Στό σκοτάδι; Ἡ πελοφορεμένη ἀδελφή θά δεηθῆ
Γιά τὰ παιδιά στήν πύλη²⁹

Who will not go away and cannot pray:
Pray for those who chose and oppose

O my people, hat have I done unto thee.

Will the veiled sister between the slender
Yew trees pray for those who offend her
And are terrified and cannot surrender
And affirm before the world and deny between the rocks
In the last desert between the last blue rocks
The desert in the garden the garden in the desert
Of drouth, spitting from the mouth the withered apple-seed.

O my people.

VI

Although I do not hope to turn again
Although I do not hope
Although I do not hope to turn
Wavering between the profit and the loss
In this brief transit where the dreams cross
The dreamcrossed twilight between birth and dying
(Bless me father) though I do not wish to wish these things

Πού δέν θά φύγουν καί δέν μποροῦν νά δεηθοῦν:
Δεηθῆτε γι' αὐτούς πού ἐξέλεξαν καί ἀντιστέκονται

Λαός μου τί ἐποίησά σοι,

Ἡ πεπλοφορεμένη ἀδελφή ἀνάμεσα στούς λεπτόκλωνους
Σμίλακες θά δεηθῆ γι' αὐτούς πού τήν ὑβρίζουν
Πού εἶναι τρομαγμένοι καί δέν μποροῦν νά ἐνδώσουν
Κι ἐπικροτοῦν μπροστά στόν κόσμον κι ἀρνοῦνται ἀνάμεσα στούς
βράχους
Στήν τελευταία ἔρημο ἀνάμεσα στούς τελευταίους γαλάζιους
βράχους
Τήν ἔρημο στόν κῆπο τόν κῆπο στήν ἔρημο³⁰
Τῆς ξηρασίας, φτύνοντας ἀπ' τό στόμα τόν μαραμένο μηλόσπορο.

Λαός μου

VI

Ἀν καί δέν ἐλπίζω νά γυρίσω πάλι
Ἀν καί δέν ἐλπίζω
Ἀν καί δέν ἐλπίζω νά γυρίσω
Ταλαντευόμενος ἀνάμεσα στό κέρδος καί τό χάσιμο³¹
Σ' αὐτό τό σύντομο πέρασμα πού τά ὄνειρα συναντιῶνται
Τ' ὄνειροπέραστο λυκόφως ἀνάμεσα στό θάνατο καί τή γέννηση
(Εὐλόγησέ με Πάτερ³²) ἂν καί δέν εὐχομαι νά ἐπιθυμήσω αὐτά τά
πράγματα

From the wide window towards the granite shore
The white sails still fly seaward, seaward flying
Unbroken wings

And the lost heart stiffens and rejoices
In the lost lilac and the lost sea voices
And the weak spirit quickens to rebel
For the bent golden-rod and the lost sea smell
Quickens to recover
The cry of quail and the whirling plover
And the blind eye creates
The empty forms between the ivory gates
And smell renews the salt savor of the sandy earth

This is the time of tension between dying and birth
The place of solitude where three dreams cross
Between blue rocks
But when the voices shaken from the yew-tree drift away
Let the other yew be shaken and reply.
Blessed sister, holy mother, spirit of the fountain, spirit of the
garden,

Απ' τό άνοιχτό παράθυρο στή γρανιτένια άκτή
Τά λευκά πανιά άκόμη πετοῦν πρός τό πέλαγος, πετώντας πρός τό
πέλαγος
Ακέραια φτερά

Καί ἡ χαμένη καρδιά σκληραίνει καί χαιρετα
Μές στή χαμένη πασχαλιά καί τίς χαμένες φωνές τῆς θάλασσας
Καί τό άδύναμο πνεῦμα άναθαρρεύει νά στασιάση³³
Γιά τή λυγισμένη χρυσόβεργα καί τή χαμένη μυρωδιά τῆς
θάλασσας
Αναθαρρεύει νά ξανάβρη
Τήν κραυγή τοῦ ὀρτυκιοῦ³⁴ καί τό περιφερόμενο βροχοπούλι
Καί τό τυφλό μάτι δημιουργεῖ
Τίς ἄδειες μορφές άνάμεσα στίς φιλντισένιες πύλες
Κι ἡ μυρωδιά άνανεώνει τήν άλμυρή γεύση τῆς άμμουδένιας
γῆς

Αὐτός εἶναι ὁ χρόνος τῆς ἔντασης άνάμεσα στό θάνατο καί
τή γέννηση
Ο τόπος τῆς μοναξιᾶς πού τρία ὄνειρα συναντιῶνται
Ανάμεσα σέ γαλάζιους βράχους
Μά ὅταν οἱ φωνές οἱ τιναγμένες άπό τόν σμίλακα μακριά
παρασύρονται
Ας τιναχτῆ ὁ ἄλλος σμίλακας κι ἄς άπαντήση.
Εὐλογημένη άδελφή, ἄγια μητέρα, πνεῦμα τῆς πηγῆς πνεῦμα τοῦ
κήπου,

Suffer us not to mock ourselves with falsehood
Teach us to care and not to care
Teach us to sit still
Even among these rocks,
Our peace in His will
And even among these rocks
Sister, mother
And spirit of the river, spirit of the sea,
Suffer me not to be separated

And let my cry come unto Thee.

Μή μᾶς ἀφήνης³⁵ νά περιπαίζουμε τόν ἑαυτό μας μέ ψέμματα
Μάθε μας νά φροντίζουμε καί ν' ἀδιαφοροῦμε
Μάθε μας νά μένουμε σιωπηλοί
Ακόμη ἀνάμεσα σ' αὐτούς τούς βράχους,
Ἡ εἰρήνη μας στήν θέλησή Του³⁶
Κι ἀκόμη ἀνάμεσα σ' αὐτούς τούς βράχους
Ἀδελφή, μητέρα
Καί πνεῦμα τοῦ ποταμοῦ, πνεῦμα τῆς θάλασσας,
Μή μέ ἀφήνης³⁷ νά χωριστῶ

Καί ἡ κραυγή μου ἐλθέτω πρὸς Σέ³⁸.

ΕΝΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΓΙΑ ΤΟΝ ΣΥΜΕΩΝ

Lord, the Roman hycinths are blowing in bowls and
The winter sun creeps by the snow hills;
The stubborn season has made stand.
My life is light, waiting for the death wind,
Like a feather on the back of my hand.
Dust in sunlight and memory in corners
Wait for the wind that chills towards the dead land.

Grant us the peace.
I have walked many years in this city,
Kept faith and fast, provided for the poor,
Have given and taken honour and ease.
There went never any rejected from my door.
Who shall remember my house, where shall live my children's
children
When the time of sorrow is come?
They will take to the goat's path, and the fox's home,
Fleeing from the foreign faces and the foreign swords.

Before the time of cords and scourges and lamentation
Grant us thy peace.
Before the stations of the mountain of desolation,
Before the certain hour of maternal sorrow,
Now at this birth season of decease,

Κύριε, οἱ Ῥωμαϊκοὶ ὑάκινθοι ἀνθίζουν στά κύπελλα
Κι ὁ χειμωνιάτικος ἥλιος ἔρπει κατὰ τοὺς χιονισμένους λόφους·
Ἡ ἐπίμονη ἐποχὴ ἀντιστάθηκε.
Εἶναι ἡ ζωὴ μου ἐλαφριά καὶ περιμένει τοῦ θανάτου τὸν ἄνεμο,
Ὅπως ἓνα φτερό στό πίσω μέρος τῆς παλάμης.
Σκόνη στό φῶς τοῦ ἡλίου καὶ ἀνάμνηση στίς κῶχες
Περιμένουν τὸν ἄνεμο πού παγώνει πρὸς τοὺς τόπους τῆς νεκρῆς γῆς.

Δῶσε μας τὴν εἰρήνη σου¹.
Περπάτησα χρόνια πολλά σ' αὐτὴ τὴν πόλη,
Πίστεψα νήστεψα, μερίμνησα γιὰ τοὺς φτωχοὺς,
Δέχτηκα κι ἔδωσα τιμὴ κι ἀνάπαυση.
Ποτέ κανεὶς δέν διώχτηκε ἀπ' τὴν πόρτα μου.
Αραγε ποιός θά μνημονεύσει τό σπίτι μου, ἄραγε ποῦ θα ζοῦνε τῶν
παιδιῶν μου τά παιδιά
Ὅταν θά ἔρθῃ ὁ καιρὸς τῆς θλίψης;
Θά πάρουνε τό μονοπάτι τῆς κατσίκας καὶ τῆς φωλιᾶς τῆς
ἀλεπούς²,
Φεύγοντας μπρὸς στ' ἀλλότρια πρόσωπα τ' ἀλλότρια σπαθιά.

Πρὶν ἀπ' τὸν χρόνο τῶν δεσμῶν τῶν μαστιγώσεων καὶ τῶν
θρήνων
Δῶσε μας τὴν εἰρήνη σου.
Πρὶν ἀπ' τοὺς σταθμούς τοῦ ὄρουσ τῆς ἐρημώσεως²
Πρὶν ἀπ' τὴν βέβαιη ὥρα τῆς μητρικῆς θλίψης
Τώρα σ' αὐτὴ τὴν ἐποχὴ τῆς γέννησης τοῦ θανάτου,

Let the Infant, the still unspeaking and unspoken Word,

Grant Israel's consolation

To one who has eighty years and no to-morrow.

According to Thy word.

They shall praise Thee and suffer in every generation

With glory and derision,

Light upon light, mounting the saints' stair.

Not for me the martyrdom, the ecstasy of thought and prayer,

Not for me the ultimate vision.

Grant me thy peace.

(And a sword shall pierce thy hart,

Thine also.)

I am tired with my own life and the lives of those after me,

I am dying in my own death and the deaths of those after me,

Let thy servant depart,

Having seen thy salvation.

Αφησε τό Βρέφος, τόν Λόγο πού δέν εἶπε καί δέν λέχτηκε
ἀκόμη,

Δῶσ' τήν παρηγορίαν³ τοῦ Ἰσραήλ

Σέ ἕναν ἄνθρωπο ὀγδόντα χρόνων χωρίς αὔριο.

Κατά τό ρῆμα σου⁴.

Θά Σέ ὑμνοῦν καί θά ὑποφέρουν σέ κάθε γενεά

Μέ γλευασμό καί δόξα,

Φῶς πάνω στό φῶς, σκαρφαλώνοντας στή σκάλα τῶν ἁγίων.

Οχι γιά μένα τό μαρτύριο, ἡ ἔκσταση τῆς σκέψης καί τῆς
προσευχῆς,

Οχι γιά μένα τό ἔσχατο ὄραμα.

Δῶσε μου τήν εἰρήνη σου⁵.

(Καί μιά ρομφαία⁶ θα διαπεράση τήν καρδιά, καί τήν δική σου
ἀκόμη).

Κουράστηκα μέ τήν δική μου τή ζωή καί τήν ζωή ἐκείνων πού
ἔρχονται κατόπι μου,

Πεθαίνω στόν δικό μου θάνατο καί τούς θανάτους κείνων πού
ἔρχονται κατόπι μου.

Αφησε τόν δοῦλο σου ν' ἀναχωρήση,

Αφοῦ εἶδε τό σωτήριόν σου⁷.

ΤΟ ΕΡΩΤΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΟΥ
J. ALFRED PRUFROCK

S'io credesse che mia rispotà fosse
A persona che mai tomasse al mondo,
Questa fiamma storia senza piu scosse.
Ma percioche giammai di questo fondo
Non torno vivo alcun, s'i'odo il vero
Senza tema d'infamia ti rispondo.

Let us go then, you and I,
When the evening is spread out against the sky
Like a patient etherised upon a table;
Let us go, through certain half-deserted streets,
The muttering retreats
Of restless nights in one-night cheap hotels
And sawdust restaurants with oyster-shells:
Streets that follow like a tedious argument
Of insidious intent
To lead you to an overwhelming question...
Oh, do not ask, 'What is it?'
Let us go and make our visit.

In the room the women come and go
Talking of Michelangelo.

The yellow fog that rubs its back upon the window-panes,
The yellow smoke that rubs its muzzle on the window-panes
Licked its tongue into the corners of the evening,
Lingered upon the pools that stand in drains,

S'io credesse che mia rispotà fosse
A persona che mai tomasse al mondo,
Questa fiamma storia senza piu scosse.
Ma percioche giammai di questo fondo
Non torno vivo alcun, s'i'odo il vero
Senza tema d'infamia ti rispondo¹.

Λοιπόν, ἄς πᾶμε ἐσύ κι ἐγώ
Ὅταν τό βράδυ ἀπλώνεται στόν οὐρανό
Σάν γλωροφορμισμένος ἄρρωστος ἐπάνω στό τραπέζι·
Ἄς πᾶμε, ἀπό μερικούς μισοερημωμένους δρόμους,
Μουρμουριστές ὑποχωρήσεις
Γιά νύχτες χωρίς ὕπνο, σέ φτηνά μέ τήν βραδιά ξενοδοχεῖα
Κι ἐστιατόρια μέ πριονίδι καί ὄστρακα στρειδιῶν·
Δρόμοι πού ἀκολουθοῦν σάν ἀνιαρό ἐπιχείρημα
Υπουλης πρόθεσης
Νά σέ ὀδηγήσουνε σέ μιά συντριπτική ἐρώτηση ...
ὦ, μή ρωτᾶς, "Ποιά εἶναι αὐτή;"
Ἄς πᾶμε στήν ἐπίσκεψή μας.

Στό δωμάτιο οἱ γυναῖκες πᾶνε κι ἔρχονται μιλώντας για
Μιχαηλάγγελο.

Ἡ κίτρινη ὀμίγλη πού τρίβει τήν πλάτη της στά τζάμια,
Ὁ κίτρινος καπνός πού τρίβει τή μουσούδα του στά τζάμια
Ἐγλειψε μέ τή γλῶσσα του τίς κῶχες τοῦ βραδιοῦ,
Βράδυνε πάνω στίς λιμνοῦλες πού σχηματίζονται στίς ὑδρορρόες,

Let fall upon its back the soot that falls from chimneys,
Slipped by the terrace, made a sudden leap,
And seeing that it was a soft October night,
Curled once about the House, and fell asleep.

And indeed there will be time
For the yellow smoke that slides along the street
Rubbing its back upon the window-panes;
There will be time, there will be time
To prepare a face to meet the faces that you meet;
There will be time to murder and create,
And time for all the works and days of hands
That lift and drop a question on your plate;
Time for you and time for me,
And time yet for a hundred indecisions,
And for a hundred visions and revisions,
Before the taking of a toast and tea.

In the room the women come and go
Talking of Michelangelo.

And indeed there will be time
To wonder, 'Do I dare?' and, 'Do I dare?'
Time to turn back and descend the stair,
With a bald spot in the middle of my hair—
[They will say: 'How his hair is growing thin!']

Αφησε νά πέση στήν πλάτη του ἡ καπνιά ἀπ' τῆς καμινάδες,
Γλίστρισε κατά μῆκος τῆς ταράτσας, ἔκανε ἓνα ξαφνικό πήδημα,
Καί βλέποντας πῶς ἦταν μιὰ ἀπαλή νύχτα τοῦ Ὀκτώβρη,
Κουλουριάστηκε γύρω ἀπ' τό σπίτι μιὰ φορά κι ἀποκοιμήθηκε.

Καί πράγματι θά ὑπάρξει καιρός²
Γιά τόν κίτρινο καπνό πού γλιστρᾷ στόν δρόμο
τρίβοντας τήν πλάτη του στά τζάμια·
Θά ὑπάρξει καιρός, θά ὑπάρξει καιρός
Νά ἐτοιμάσης ἓνα πρόσωπο γιά ν' ἀντιμετωπίσης τά πρόσωπα πού
συναντᾷς·
Θά ὑπάρξει καιρός νά δολοφονήσης καί νά δημιουργήσης,
Καί καιρός γιά ὅλα τά ἔργα καί ἡμέρες³ τῶν χειρῶν
Πού ὑψώνουν καί ἀφήνουν νά πέση μιὰ ἐρώτηση στό πιάτο σου·
Καιρός γιά σένα καί καιρός γιά μένα,
Καί καιρός ἀκόμη γιά ἑκατό ενδιασμούς
Καί ἑκατό ὁράματα καί ἀναθεωρήσεις
Πρίν νά σερβιριστῇ τό τσάι κι οἱ φρυγανιές.

Στό δωμάτιο οἱ γυναῖκες πᾶνε κι ἔρχονται
Μιλώντας γιά Μιχαηλάγγελο.

Καί πράγματι θά ὑπάρξει καιρός
Νά ἀναρωτηθῶ "Τολμάω;" καί "Τολμάω;"
Καιρός νά ἔρθω πίσω καί νά κατεβῶ τή σκάλα
Μ' ἓνα φαλακρό σημεῖο στήν κορφή τοῦ κεφαλιοῦ μου—
(“Πόσο τά μαλλιά του ἀραιώσαν!” θά ποῦν)

My morning coat, my collar mounting firmly to the chin,
My necktie rich and modest, but asserted by a simple pin—
They will say: `But how his arms legs are thin!'
Do I dare
Disturb the universe?
In a minute there is time
For decisions and revisions which a minute will reverse.

For I have known them all already, known them all—
Have known the evenings, mornings, afternoons,
I have measured out my life with coffee spoons;
I know the voices dying with a dying fall
Beneath the music from a farther room.
So how should I presume?

And I have known the eyes already, known them all—
The eyes that fix you in a formulated phrase,
And when I am formulated, sprawling on a pin,
When I am pinned and wriggling on the wall,
Then how should I begin
To spit out all the butt-ends of my days and ways?
And how should I presume?

And I have known the arms already, known them all—
Arms that are braceleted and white and bare
[But in the lamplight, downed with light brown hair!]

Τό πρωϊνό σακκάκι, τό κολάρο μου πού ὑψώνεται σφιχτό πρὸς
τό πηγούνι,
Ἡ γραβάτα πλούσια καί σεμνή, ἀλλά τονισμένη μέ ἀπλή καρφίτσα—
("Πόσο τά χέρια καί τά πόδια του ἀδυνατίσαν!" θά ποῦν)
Τολμάω
Νά διαταράξω τό σύμπαν;
Μέσα σ' ἓνα λεπτό καιρός ὑπάρχει
Γιὰ ἀποφάσεις καί ἀναθεωρήσεις πού ἓνα λεπτό θά ἀνατρέψη.

Γιατί αὐτά τά γνώρισα πιά ὅλα, τά γνώρισα ὅλα—
Ἐγνώρισα τά βραδυνά, τά πρωϊνά, τά ἀπογεύματα,
Μέτρησα τή ζωή μου μέ κουταλάκι τοῦ καφέ·
Γνωρίζω τίς φωνές πού φθίνουν μέ μιά φθίνουσα πτώση
Κάτω ἀπ' τή μουσική ἑνός μακρινοῦ δωμάτιου.
Ἐτσι, πῶς νά ὑποθέσω;

Κι ἐγνώρισα τά μάτια πιά, τά γνώρισα ὅλα—
Τά μάτια πού σέ καθηλώνουν σέ μιά φράση τυποποιημένη,
Κι ὅταν τυποποιηθῶ, ξαπλώνοντας σέ μιά καρφίτσα,
Κι ὅταν πιά καρφίτσωθῶ καί στριφογυρνῶ στόν τοῖχο
Τότε πῶς νά ἀρχίσω
Νά φτύνω τά ἀποτσίγαρα τῶν ἡμερῶν μου καί τῶν τρόπων μου;
Καί πῶς νά ὑποθέσω;

Κι ἐγνώρισα τά χέρια πιά, τά γνώρισα ὅλα—
Χέρια μέ βραχιόλια καί ἄσπρα καί γυμνά
(Ἀλλά στό φῶς τῆς λάμπας, μέ ἀραιό καστανό χούδι!)

Is it perfume from a dress
That makes me so digress?
Arms that lie along a table, or wrap about a shawl.
And should I then presume?
And how should I begin?

.

Shall I say, I have gone at dusk through narrow streets
And watched the smoke that rises from the pipes
Of lonely men in shirt-sleeves, leaning out of windows?...

I should have been a pair of ragged claws
Scuttling across the floors of silent seas.

.

And the afternoon, the evening, sleeps so peacefully!
Smoothed by long fingers,
Asleep ... tired ... or it malingers,
Stretched on the floor, here beside you and me.
Should I, after tea and cakes and ices,
Have the strength to force the moment to its crisis?
But though I have wept and fasted, wept and prayed,
Though I have seen my head [grown slightly bold]
brought in upon a platter,
I am no prophet –and here's no great matter;
I have seen the moment of my greatness flicker,
And I have seen the eternal Footman hold my coat, and snicker,
And in short, I was afraid.

Εἶναι ἄρωμα φορέματος
Πού μέ ἀποκλίνει τόσο;
Χέρια πού ἀπλώνονται σ' ἓνα τραπέζι, ἢ πού τυλίγονται σέ ἓνα σάλι.
Κι ἔπρεπε τότε νά ὑποθέσω;
Καί πῶς θά ἔπρεπε ν' ἀρχίσω;

.

Θά πῶ, ἐπέρασα δρόμους στενοῦς τό σούρουπο
Καί εἶδα τόν καπνό πού ἀνεβαίνει ἀπό τίς πίπες
Μοναχικῶν ἀνθρώπων, μέ πουκάμισο, πού σκύβαν στά παράθυρα; ...

Θάπρεπε νά μουν ἓνα ζυγάρι ἄγριες δαγκάνες
Καί νά διατρέχω τούς πυθμένες σιωπηλῶν θαλασσῶν.

.

Καί τό ἀπόγευμα, τό βράδυ, κοιμᾶται τόσο εἰρηνικά!
Ἡσυχασμένο ἀπό μακριά δάχτυλα,
Κοιμισμένο... ἀποκαμωμένο... ἢ κάνοντας τόν ἄρρωστο,
Τεντωμένο στό πάτωμα, ἐδῶ δίπλα σ' ἐσένα καί σ' ἐμένα.
Θάχα, μετά τό τσάι τά γλυκά τά παγωτά,
Τή δύναμη νά πιέσω τή στιγμή μέχρι τήν κρίση της;
Αλλ' ἂν καί ἔκλαψα καί νήστεψα, ἔκλαψα καί προσευχήθηκα
Αν κι εἶδα τό κεφάλι μου (λιγάκι φαλακρό) νά φέρνεται πάνω σέ ἓνα
πάτο⁴
Δεν εἶμαι προφήτης –κι αὐτό δέν ἔχει σημασία·
Εἶδα τή στιγμή τῆς μεγαλοσύνης μου νά τρεμοσβύνη
Καί εἶδα τόν αἰώνιο Λακέ νά κρατᾶ τό σακάκι μου καί να
κροφোসαρκάζη,
Καί μέ μιὰ λέξη, φοβήθηκα.

And would it have been worth it, after all,
After the cups, the marmalade, the tea,
Among the porcelain, among some talk of you and me,
Would it have been worth while,
To have bitten off the matter with a smile,
To have squeezed the universe into a ball
To roll it towards some overwhelming question,
To say: 'I am Lazarus, come from the dead,
Come back to tell you all, I shall tell you all'—
If one, setting a pillow by her head,
Should say: 'That is not what I meant at all.
That is not it, at all.'

And would it have been worth it, after all,
Would it have been worth while,
After the sunsets and the dooryards and the sprinkled streets,
After the novels, after the teacups, after the skirts that trail
along the floor—
And this, and so much more?—
It is impossible to say just what I mean!
But as if a magic lantern threw the nerves in patterns on a screen:
Would it have been worth while
If one, settling a pillow or throwing off a shawl,
And turning towards the window, should say:

Καί θ' ἄξιζε τὸν κόπο, στό κάτω κάτω,
Μετά τή μαρμελάδα, τά φλυτζάνια καί τό τσάι
Ανάμεσα στίς πορσελάνες, σέ μιά κουβέντα ἀνάμεσα σ' ἐμένα καί σ'
ἐσένα
Θά ἄξιζε τὸν κόπο
Νά ξέκοβα τό ζήτημα μ' ἓνα χαμόγελο,
Νά πίζα τό σύμπαν σέ μιά μπάλα
Νά τό κυλοῦσα πρὸς τό μέρος κάποιου καταπονημένου ἐρωτήματος
Νά ἔλεγα: "Εἶμαι ὁ Λάζαρος, ἔρχομαι ἀπό τοὺς νεκροὺς
Ἐρχομαι πίσω νά σ' τά πῶ ὅλα, καί θά σ' τά πῶ ὅλα"—
Ἀν μιά, ταχτοποιώντας ἓνα μαξιλάρι δίπλα στό κεφάλι της
Ἐλεγε: "Δέν εἶν' καθόλου αὐτό πού ἐννοοῦσα.
Δέν εἶν' καθόλου αὐτό."

Καί θ' ἄξιζε τὸν κόπο, στό κάτω κάτω,
Θά ἄξιζε τὸν κόπο,
Μετά τά ἡλιοβασιλέματα καί τίς αὐλές καί τοὺς καταβρεγμένους
δρόμους,
Ἐπειτα ἀπ' τά μυθιστορήματα, καί τά φλυτζάνια τοῦ τσαγιού,
ἔπειτα ἀπ' τίς φοῦστες πού σέρνονται στό πάτωμα—
Κι αὐτά καί τόσα ἄλλα ἀκόμη;-
Εἶναι ἀδύνατον νά πῶ ἀκριβῶς τί ἐννοῶ!
Ἀλλά σάν ἓνα μαγικό φανάρι νά πρόβαλε τά νεῦρα πάνω σέ μιά
ὀθόνη:
Θά ἄξιζε τὸν κόπο
Ἀν μιά, ταχτοποιώντας ἓνα μαξιλάρι ἢ ἀπορρίχνοντας τό σάλι,
Ἐγύριζε πρὸς τό παράθυρο καί ἔλεγε:

'That is not it at all,
That is not what I meant, at all.'

.....

No! I am not Prince Hamlet, nor was meant to be;
Am an attendant lord, one that will do
To swell a progress, start a scene or two,
Advise the prince; no doubt, an easy tool,
Deferential, glad to be of use,
Politic, cautious, and meticulous;
Full of high sentence, but a bit obtuse;
At times, indeed, almost ridiculous—
Almost, at times, the Fool.

I grow old... I grow old...
I shall wear the bottoms of my trousers rolled.

Shall I part my hair behind? Do I dare to eat a peach?
I shall wear white flannel trousers, and walk upon the beach.
I have heard the mermaids singing, each to each.

I do not think that they will sing to me.

I have seen them riding seaward on the waves
Combing the white hair of the waves blown back
When the wind blows the water white and black.

"Δέν εἶν' καθόλου αὐτό,
Δέν εἶν' καθόλου αὐτό πού ἐννοοῦσα."

.....

Οχι! Δέν εἶμαι ὁ Πρίγκιψ Ἄμλετ, οὔτε ἐννοοῦσα νάμαι·
Εἶμαι ἓνας ἀκόλουθος, ἓνας πού συντελεῖ
Στό νά φουσκώνη κάποια πρόοδος, ν' ἀρχίσουν μιά ἢ δυό σκηνές,
Νά συμβουλέψη τόν Πρίγκιπα· χωρίς ἀμφιβολία, ἐργαλεῖο εὐκόλο,
Γεμάτος σεβασμό, πρόθυμος νά φανῆ χρήσιμος,
Συνετός, προσεκτικός, καί λεπτολόγος·
Με ὑψηλές ἰδέες, ὅμως λίγο κουτός·
Καμιά φορά, πραγματικά, σχεδόν γελοῖος—
Σχεδόν, καμιά φορά, ὁ Γελωτοποιός.

Γερνῶ... Γερνῶ...
Θά φοράω παντελόνια μέ ρεβέρ.

Νά χωρίσω τά μαλλιά μου πίσω; Τολμῶ νά φάω ἓνα ροδάκινο;
Θά βάλω ἄσπρο φανελλένιο παντελόνι νά κάνω περιπάτους στήν
ἀμμουδιά.
Ἀκουσα τίς γοργόνες νά τραγουδοῦν ἢ καθεμιά στήν καθεμιά.

Νομίζω δέν θά τραγουδήσουνε σ' ἐμένα.

Τίς εἶδα νά ξανοίγονται ἱπεύοντας τά κύματα
Χτενίζοντας τ' ἄσπρα μαλλιά πού ἀνεμίζουν πίσω τους τά
κύματα
Οταν ὁ ἄνεμος ταράζει τό νερό ἄσπρο καί μαῦρο.

We have lingered in the chambers of the sea
By sea-girls wreathed with seaweed red and brown
Till human voices wake us, and we drown.

Χρονοτριβήσαμε στά δώματα τῆς θάλασσας
Κοντά σέ κόρες θαλασσινές στεφανωμένες μέ φύκια καστανά καί
κόκκινα
Μέχρι πού μᾶς ξυπνοῦν φωνές ἀνθρώπων καί πνιγόμαστε.

ΓΕΡΟΝΤΙΟΝ

*Thou hast nor youth nor age
But as it were an after dinner sleep
Dreaming of both.*

Here I am, an old man in a dry month,
Being read to by a boy, waiting for rain.
I was neither at the hot gates
Nor fought in the warm rain
Nor knee deep in the salt marsh, having a cutlass,
Bitten by flies, fought.
My house is a decayed house,
And the Jew squats on the window sill, the owner,
Spawned in some estaminet of Antwerp,
Blistered in Brussels, patched and peeled in London.
The goat coughs at night in the field overhead:
Rocks, moss, stonecrop, iron, merds.
The woman keeps the kitchen, makes tea,
Sneezes at evening, poking the peevish gutter.
I an old man,
A dull head among windy spaces.

Signs are taken for wonders, "We would see a sign!"
The word within a word, unable to speak a word,
Swaddled with darkness. In the juvenescence of the year
Came Christ the tiger

*Δέν ἔχεις οὔτε νιάτα οὔτε γεράματα
Ἄλλά, σάν σέ ἀπόδειπνο ὕπνο
Τά ὄνειρεύεσαι καί τά δυό¹*

Νάμε, γέρος ἄνθρωπος σέ ξερό μήνα,
Νά μοῦ διαβάζει ἓνα παιδί, περιμένοντας τή βροχή.
Δέν ἤμουνα στίς πυρωμένες πύλες
Οὔτε πολέμησα στή ζεστή βροχή
Οὔτε, χωμένος ὡς τό γόνατο στίς ἀλυκές, μόλις σηκώνοντας μιά
σπάθα, δαγκωμένος ἀπό μύγες, πολέμησα.
Τό σπίτι μου εἶναι ἓνα ρημαγμένο σπίτι,
Κι ἀπάνω στό περβάζι, ἀνακούρκουδος, ὁ ἐβραῖος ὁ ἰδιοκτήτης,
Σπορά ἑνός καφενεῖου τῆς Ἀμβέρσας,
Φουσκालιασμένος στίς Βρυξέλες, μπαλωμένος καί ξεμαδημένος στό
Λονδίνο.
Τή νύχτα ὁ τράγος βήχει στό χωράφι πάνω ἀπ' τό κεφάλι μου:
Λιθάρια, βρύα, ἀγριάδα, σίδερα, περιτώματα.
Ἡ γυναίκα ἀσχολεῖται στήν κουζίνα, φτιάχνει τσάι,
Τό βράδυ, σκαλίζοντας τό δύστροπο λούκι, φτερνίζεται.
Ἐγώ ἓνας γέρος ἄνθρωπος,
Ἐνα κεφάλι ἠλίθιο σέ ἀνεμοδαρμένους τόπους.

Σημεῖα παίρνονται γιά θαύματα. "Θέλομεν ἰδεῖν² σημεῖον!"
Ἡ λέξη μέσα στή λέξη, ἀνίσχυρη νά ἐκφράσῃ λόγον³,
Φασκιωμένη μέ σκοτάδι. Στήν ἐφηβεία τοῦ χρόνου
Ἡρθε ὁ Χριστός ὁ τίγρις

In deprave May, dogwood and chestnut, flowering judas,
To be eaten, to be divided, to be drunk
Among whispers; by Mr. Silvero
With caressing hands, at Limoges
Who walked all night in the next room;
By Hakagawa, bowing among the Titians;
By Madame de Tornquist, in the dark room
Shifting the candles; Fraulein von Kulp
Who turned in the hall, one hand on the door. Vacant shuttles
Weave the wind. I have no ghosts,
An old man in a draughty house
Under a windy knob.

After such knowledge, what forgiveness? Think now
History has many cunning passages, contrived corridors
And issues, deceives with whispering ambitions,
Guides us by vanities. Think now
She gives when our attention is distracted
And what she gives, gives with such supple confusions
That the giving famishes the craving. Gives too late
What's not believed in, or if still believed,
In memory only, reconsidered passion. Gives too soon
into weak hands, what's thought can be dispensed with
Till the refusal propagates a fear. Think
Neither fear nor courage saves us. Unnatural vices
Are fathered by our heroism. Virtues

Στόν διεφθαρμένο Μάη, κρανιά καί καστανιά, άνθισμένος ιούδας,
Νά φαγωθῆ, νά χωριστῆ, νά πιωθῆ
Ανάμεσα σέ ψιθύρους· από τόν κ. Σίλβέρο⁴
Μέ τά θωπευτικά τά χέρια, στήν Λιμόζ
Περπάταγε ὅλη νύχτα στό διπλανό δωμάτιο·
Από τόν Χακαγκάβα, ὑποκλινόμενο ανάμεσα σέ Τισιανούς·
Από τήν Madame de Tornquist, στό σκοτεινό δωμάτιο
Μετατοπίζοντας τά κεριά· από τήν Fraulein von Kulp
Πού ἐπέστρεψε στό χώλ, μέ τόνα χέρι στήν πόρτα. Ἐδειες σαΐτες
Υφαίνουν τόν ἄνεμο. Δέν ἔχω φαντάσματα,
Ενας γέρος ἄνθρωπος σ' ἓνα σπίτι μέ ρεύματα
Κάτω ἀπό ἓνα ἀνεμοδαρμένο ἐξόγκωμα.

Μετά ἀπό τέτοια γνώση, τί συγχώρηση; Σκέψου τώρα
Ἡ ἱστορία ἔχει πάμπολλα πανούργα μονοπάτια, ἐπινοητικούς
διαδρόμους
Καί διεξόδους, μᾶς ξεγελάει μέ ψιθυριστές φιλοδοξίες,
Μᾶς ὀδηγεῖ μέ ματαιότητες. Σκέψου τώρα
Δίνει ὅταν ἡ προσοχή μας εἶναι διασπασμένη
Καί ὅ,τι δίνει, τό δίνει μέ τόσο εὔστροφες συγχύσεις
Πού ἡ προσφορά αὐξάνει τή λαχτάρα. Δίνει πολύ ἀργά
Ὅ,τι κανεῖς δέν πιστεύει πιά, ἢ κι ἂν ἀκόμη τό πιστεύει,
Στήν μνήμη μόνο, ἀναθεωρημένο πάθος. Δίνει πολύ νωρίς
Σέ ἀδύναμα χέρια, ὅ,τι δέν θεωρεῖται ἀπαραίτητο
Μέχρι πού ἡ ἄρνηση διασπείρει ἓναν φόβο. Σκέψου
Ὅυτε ὁ φόβος οὔτε τό θάρρος μᾶς σώζουν. Ἐφύσικες διαστροφές
Κηδεμονεῦει ὁ ἡρωϊσμός μας. Ἐρετές

Are forced upon us by our impudent crimes.
These tears are shaken from the wrath-bearing tree.

The tiger springs in the new year. Us he devours. Think at
last
We have not reached conclusion, when I
Stiffen in a rented house. Think at last
I have not made this show purposlessly
And it is not by any concitation
Of the backward devils.

I would meet you upon this honestly.
I that was near your heart was removed therefrom
To lose beauty in terror, terror in inquisition.
I have lost my passion: why should I need to keep it
Since what is kept must be adulterated?
I have lost my sight, smell, hearing, taste and touch:
How should I use them for your closer contact?

These with a thousand small deliberations
Protract the profit of their chilled delirium,
Excite the membrane, when the sense has cooled,
With pungent sauces, multiply variety
In a wilderness of mirrors. What will the spider do,
Suspend its operation, will the weevil

Μᾶς ἐπιβάλλουν τ' ἀναίσχυντα ἁμαρτήματά μας.
Αὐτά τὰ δάκρυα τινάζονται ἀπό τό δέντρο τῆς ὀργῆς.

Πηδᾶ ὁ Τίγρις στόν καινούριο χρόνο. Ἐμᾶς καταβροχθίζει. Σκέψου
τέλος
Δέν ἔχουμε καταλήξει σέ συμπεράσματα, ὅταν ἐγώ
Κοκκαλώνω σέ νοικιασμένο σπίτι. Σκέψου τέλος
Δέν ἔδωσα αὐτή τήν παράσταση ἄσκοπα
Καί δέν πρόκειται γιά παροξυσμό
Ανάστροφον διαβόλων.

Τίμα θά σέ ἀντάμωνα πάνω σ' αὐτό.
Εγώ πού ἦμουν δίπλα στήν καρδιά σου μετακινήθηκα ἀπό κει
Κι ἀπώλεσα τήν ὁμορφιά μέσα στόν τρόμο, τόν τρόμο στήν
ἀνάκριση.
Απώλεσα τό πάθος μου: Ποιά ἡ ἀνάγκη νά τό διατηροῦσα
Αφοῦ ὅ,τι διατηρεῖται πρέπει καί νά νοθεύεται;
Απώλεσα τήν ὄρασή μου, τήν ὄσφρηση, τήν ἀκοή, τήν γεύση, τήν
ἀφή:
Πῶς νά τά μεταχειρίζομουν γιά νά σέ προσεγγίσω;

Αὐτές μαζί μέ ἄλλες χίλιες μικρές σκέψεις
Παρατείνουν τό ὄφελος τοῦ ψυχροῦ του παραληρήματος,
Ερεθίζουν τή μεμβράνη, ὅταν ἡ αἴσθησις ἔχει κρῶσει,
Μέ πικάντικες σάλτσες, πολλαπλασιάζουν τήν ποικιλία
Σέ μιᾶ ἀπεραντοσύνη ἀπό καθρέφτες. Τί θά κάνη ἡ ἀράχνη,
Θά ἀναστείλῃ τό ἔργο της, ἡ σιταρόψειρα

Delay? De Bailhache, Fresca, Mrs. Cammel, whirled
Beyond the circuit of the shuddering Bear
In fractured atoms. Gull against the wind, in the windy straits
Of Belle Isle, or running on the Horn,
White feathers in the snow, the Gulf claims,
And an old man driven by the Trades
To a sleepy corner.

Tenants of the house,
Thoughts of a dry brain in a dry season.

Θά βραδύνη; Οί De Bailhache, Fresca, Mrs. Cammel,
περιστρέφονταν
Πέρα από τούς κύκλους τῆς τρεμάμενης Ἄρκτου
Σέ θρυμματισμένα ἄτομα. Γλᾶρος ἀντίθετα στόν ἄνεμο, στούς
ἀνεμοδαρμένους πορθμούς,
Τοῦ Belle Isle, ἢ τρέχοντας κατά τό Κέρασ,
Λευκά φτερά στό χόνι, ὁ Κόλπος ἀπαιτεῖ,
Καί ἕνας γέρος ἄνθρωπος ὀδηγημένος ἀπ' τά Μελτέμια
Σέ νυσταλέα γωνιά.

Ἐνοικιαστές τοῦ σπιτιοῦ,
Σκέψεις μυαλοῦ ξεραμένου σέ ξεραμένη ἐποχή.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Τετάρτη τῶν Τεφρῶν

Εὐγνωμονῶ τόν "θρησκευτικό" Ἔλιοτ, γιά ἕναν ἐπιπρόσθετο λόγο: ἀναζητώντας τίς βιβλικές ἀναφορές τῆς *Τετάρτης τῶν Τεφρῶν*, διάβασα πολλές φορές, ὀλόκληρη τήν Βίβλο, στήν ἀγγλική της ἀπόδοση, κάτι πού ἀμφιβάλω ἄν ποτέ, σέ ἄλλη περίπτωση, μέ τόση σχολαστικότητα, θά ἐπιχειροῦσα. Ἡ ἐμπειρία καί τά διδάγματα ἀπό αὐτή τήν ἀνάγνωση ἀνυπολόγιστα, ἀλλά καί ὁ χρόνος πού ἀναλώθηκε σ' αὐτήν, χρόνος πάντα κλεμμένος ἀπό τίς ἐπαγγελματικές μου ἐνασχολήσεις, ὀδυνηρά πολύς. Πολλές φορές μέ ἔβρισκε διαβάζοντας ἡ αὐγή, καί καθυστεροῦσα στό Γραφεῖο, πολλές πάλι φορές δέν πήγαινα καθόλου. Ἀπό τήν ἄλλη μεριά ὅμως, καί ἡ ἀπόλαυση ἀσύγκριτη, ὅταν ἀνάμεσα στά λόγια ἑνός προφήτη ἢ μιᾶς ἐπιστολῆς ἀνακάλυπτα τή λέξη ἢ τή φράση πού ζητοῦσα. Αὐτό συνεχίστηκε ἀρκετά, μέχρι πού κάποιος φίλος μου ἔφερε ἀπό τήν Ἀγγλία τά βιβλία τῆς Elisabeth Drew, T.S. Eliot: The Design of his Poetry, καί τοῦ Philip Martin: Mastery and Mercy, μέσα στά ὅποια ὑπῆρχαν ἤδη καταγραμμένες οἱ περισσότερες ἀπό τίς ἀκριβοπληρωμένες "ἀνακαλύψεις" μου. Βέβαια, μπορεῖ ἔτσι νά ἔχασα τά εὔσημα τοῦ πρωτοπόρου, ὅμως τά ὠφελήματα ἀπό τό διάβασμα τῆς ἀγγλικῆς Βίβλου, ὅπως ἄλλωστε καί ἡ εἰσπραξη, ἀπό τά προηγούμενα βιβλία, ἄλλων πληροφοριῶν, γιά τόν Ἔλιοτ, ἄγνωστων σ' ἐμένα, παραμένουν, ἀντισταθμίζοντας τήν ἀπώλεια.

Στά ακόλουθα, θά σημειώνω με E.D. και P.M.τίς πληροφορίες πού δίνονται στά προηγούμενα βιβλία, ἀκόμη κι ἄν αὐτές μοῦ ἦταν ἤδη γνωστές ἀπό τίς προσωπικές μου ἀναζητήσεις.

Ἡ ἀγγλική Παλαιά Διαθήκη διαφέρει ἀπό τη δική μας μετάφραση τῶν Ἑβδομήκοντα (EB). Γι' αὐτό, θά δίνω, μαζί μέ τήν μετάφραση τῆς Βιβλικῆς Ἑταιρείας (B.E.), πού ἀποδίδει στά ἑλληνικά τό ἀγγλικό κείμενο, καί τήν μετάφραση τῶν Ἑβδομήκοντα, ἀκόμη κι ἄν ἀστοχῆ (δές π.χ. Σημ. 9 στήν *Τετάρτη τῶν Τεφρωῶν* καί Σημ.2 στόν *Συμεών*).

Ἡ *Τετάρτη τῶν Τεφρωῶν*, σέ πολλά σημεῖα της, μεταγράφει αὐτούσιες φράσεις τῆς Βίβλου, ἔτσι πού ἤχεῖ, στά ἀγγλικά, σάν ἱερατικό κείμενο. Στή μετάφραση, θέλησα τό κείμενο νά διατηρήσῃ τόν ἱερατικό του τόνο, γι' αὐτό καί τίς φράσεις τῆς Βίβλου ἀποδίδω μέ τίς ἀντίστοιχες τῆς μετάφρασης τῶν Ἑβδομήκοντα, ἀφοῦ αὐτή δημιουργεῖ σ' ἐμᾶς τό ἀνάλογο θρησκευτικό συναίσθημα.

1. Μετάφραση ἀπό τά λατινικά ἑνός στίχου ἀποχαιρετιστήριας Μπαλάντας τοῦ ποιητή Guido Cavalcanti (1255-1303), φίλου τοῦ Ντάντε, πού ἐξορίστηκε τό 1300 στή Σαρζάνα, ὅπου καί πέθανε. Ἡ Μπαλάντα ἄρχιζε:

Perch' io non spero di tornar gia mai,
Ballateta, in Toscana...

Σονέτα καί Μπαλάντες τοῦ Cavalcanti εἶχε μεταφράσει ὁ Ezra Pound.

(E.D.)(P.M.)

2. Σαίξπηρ, *Σονέτο XXIX*

Wishing me like to one more rich in hope..
Desiring this man's art and that man's hope

(E.D.)(P.M)

3. Κατά τόν E.E. Duncan Jones, γράφει ἡ Drew, ἡ εἰκόνα συσχετίζεται μέ κάποιο μεσαιωνικό θρύλο, σύμφωνα μέ τόν ὅποιο ὁ ἀετός, ὅταν γεράση, πετᾷ πρὸς τόν ἥλιο, τά φτερά του τότε καίγονται, πέφτει σέ μία πηγή, ἀπό τήν ὁποία καί ἀναδύεται ἀνανεωμένος.

4. Μοῦ θυμίζει τόν Ψαλμό 42,4

When I remember these things, I pour out my soul in me:

(B.E.) Ταῦτα ἐνεθυμήθην, καί ἐξέχεα τήν ψυχὴν μου ἐντός μου

(EB) Ψαλ. MA (MB), 41,5

ταῦτα ἐμνήσθην καί ἐξέχεα ἐπ' ἐμέ τήν ψυχὴν μου

5. Νομίζω πὸς πρόκειται γιά παρέμβαση στά λεγόμενα τοῦ Ἐκκλησιαστή. 1,9

The thing that hath been, it is that which shall be; and that which is done is that which shall be done

(B.E.) Ὅ,τι ἔγινε, τοῦτο πάλιν θέλει γίνεῖ: καί ὅ,τι συνέβη, τοῦτο πάλιν θέλει συμβῆ:

(EB) τί τό γεγονός; αὐτό τό γενησόμενον: καί τί τό πεποιημένον; αὐτό τό πεποιηθησόμενον.

6. Ἡ ἀγγλική ἀπόδοση τοῦ Ave Maria (ora pro nobis peccatoribus nunc et in hora mortis nostrae)

(E.D.)

7. Ἡ Drew γράφει πὼς ἡ Lady αὐτοῦ τοῦ ποιήματος θυμίζει τὴν Βεατρίκη τοῦ Ντάντε ἀλλὰ καὶ τὴν δεσποσύνη τῶν προβηγκιανῶν λυρικῶν ποιητῶν, ἑνὸς προσώπου χωρὶς σεξουαλικότητα, γεμάτου καλωσύνη καὶ πνευματικότητα. Συγκρίνοντας ὅμως μέ τούς παρόμοιους ἐπικλητικούς στίχους τοῦ Dry Salvages IV, (Lady.../ Pray for those ...), φαίνεται πιθανότερο πὼς ὁ Ἔλιοτ κινεῖται ἀνάμεσα στὴν Παναγία, καὶ κάποια ἄλλη μὴ θεϊκὴ ἀλλὰ ἀγαθὴ μορφή, πού "τιμᾶ τὴν Παρθένο στὸν διαλογισμό της".

9. Ἡ Drew βρίσκει τίς λεοπαρδάλεις ἄκακες, ἐπειδὴ εἶναι λευκὲς καὶ κάθονται ἤσυχες. Ἡ συνέχεια ὅμως τοῦ ποιήματος (*ἔχοντας φάει με-
χρι κορεσμοῦ ἀπὸ τὰ πόδια μου τὴν καρδιά μου τό συκώτι μου ...*) δέν συνηγορεῖ. Νομίζω πὼς τό ἀκόλουθο ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸν Ἡσαΐα (11,6) βρίσκεται πιό κοντά στὴν εἰκόνα τοῦ Ἔλιοτ.

The wolf also shall dwell with the lamb, and the leopard
shall lie down with the kid;

(B.E.) Καὶ ὁ λύκος θέλει συγκατοικεῖ μετὰ τοῦ ἀρνίου, καὶ ἡ
λεοπάρδαλις θέλει ἀναπαύεσθαι μετὰ τοῦ ἐριφίου

(E.B.) καὶ συμβοσκηθήσεται λύκος μέτ' ἀρνός, καὶ πάρδαλις
συναναπαύσεται ἐρίφω

9. Juniper tree: Ἄρκευθος ἢ ἀγριοκυπαρίσσι.. Δές Α Βασιλέων 19,4, ὅπου περιγράφεται ἡ φυγή του Ἡλία (Ἡλίου), ἀπό τόν φόβο τῆς Ἰεζάβελ

But he himself went a day's journey into the wilderness,
and came and sat down under a juniper tree:

(B.E.) Αὐτός δέ ἐπῆγεν εἰς τήν ἔρημον μιᾶς ἡμέρας ὁδόν, καί
ἦλθεν καί ἐκάθισεν ὑπό τινα ἄρκευθον

(EB) Βασ. Γ ΙΘ,4

καί αὐτός ἐπορεύθη ἐν τῇ ἐρήμῳ ὁδόν ἡμέρας καί ἦλθεν καί
ἐκάθισεν ὑποκάτω Ραθμέν

(E.D.)

10. In the cool of the day: Ἡ E.D. (καί ὁ P.M.) ἀφήνει νά ἐννοηθῆ ὅτι γίνεται ἀναφορά στή Γεν. 3,9 (*and they heard the voice of the Lord God walking in the garden, in the cool of the day, - καί ἤκουσαν τήν φωνήν Κυρίου τοῦ Θεοῦ περιπατοῦντος ἐν τῷ παραδείσῳ πρὸς τό δειλινόν*). Τότε ὁμοῦς ἡ Lady θά ἐκπροσωποῦσε καί τήν Εὔα, κάτι πού δέν θά συμβιβάζεται μέ τή γενική εἰκόνα της, καί ἐδῶ καί στό Dry Salvages. Ἄλλωστε τό in the cool of the (day, evening, κ.λ.π) ἀποτελεῖ συνηθισμένη ἔκφραση.

11. Στούς στίχους πού ἀκολουθοῦν γίνεται ἀναφορά στό τριακοστό ἔβδομο Κεφ. τοῦ Ἰεζεκιήλ, ὅπως σημειώνει καί ἡ E.D. Πράγματι, τό κεφάλαιο αὐτό πρέπει νά διαβαστῆ ὁλόκληρο. Ἄναφέρω τό κυριώτερο σημείο, στήν 37,3

And he said unto me, Son of man, can these bones live?

(B.E.) Καί εἶπε πρὸς ἐμέ, Υἱέ ἀνθρώπου, δύνανται τὰ ὀστᾶ ταῦτα νά ἀναζήσωσι;

(EB) ΛΖ,3

καί εἶπε πρὸς μέ; υἱέ ἀνθρώπου, εἰ ζήσεται τὰ ὀστέα ταῦτα;

Ὁ Ἐλιοτ παραφράζει τή Βίβλο (γράφει shall...live, ἀντί can live) γι' αὐτό καί δέν χρησιμοποιοῦ τήν φράση τῶν Ἑβδομήκοντα.

12. Ἰεζεκιάλ 37,11

Then he said unto me, Son of man, these bones are the whole house of Israel: behold, they say, Our bones are dried, and our hope is lost: we are cut off for our parts.

(B.E.) Καί εἶπε πρὸς ἐμέ, Υἱέ ἀνθρώπου, τὰ ὀστᾶ ταῦτα εἶναι πᾶς ὁ οἶκος τοῦ Ἰσραήλ: ἰδῶ οὗτοι λέγουσι, Τά ὀστᾶ ἡμῶν ἐξηράνθησαν, καί ἡ ἐλπίς ἡμῶν ἐχάθη: ἡμεῖς ἠφανίσθημεν

(EB) Καί ἐλάλησε Κύριος πρὸς με λέγων: υἱέ ἀνθρώπου, τὰ ὀστᾶ ταῦτα πᾶς οἶκος Ἰσραήλ ἐστι, καί αὐτοί λέγουσι: ξηρά γέγονε τὰ ὀστᾶ ἡμῶν, ἀπόλωλεν ἡ ἐλπίς ἡμῶν.

Δές και 37,4, πίο κάτω.

13. *Meditation*: Στή μετάφραση τῆς Βιβλικῆς Ἑταιρείας, ἡ λέξη meditation γράφεται "μελέτη" (π.χ. Ψαλ. 103,4 και 19,1-4). Στούς Ἑβδομήκοντα, ἄλλοῦ γράφεται "μελέτη" (π.χ. Ψαλ. 19,15) καί ἄλλοῦ "διαλογή" (π.χ. Ψαλ. ΡΓ (ΡΔ) 103,34), πού νομίζω πώς πλησιάζει περισσότερο τό meditation.

14. Ἰεζεκιάλ 37,9

Then said he unto me, Prophecy unto the wind, prophecy,
son of man,...

(B.E.) Καί εἶπε πρὸς ἐμέ, Προφήτευσον ἐπὶ τὸ πνεῦμα, προφήτευσον,
υἱέ ἀνθρώπου, ...

(EB) καί εἶπε πρὸς με: προφήτευσον ἐπὶ τὸ πνεῦμα, προφήτευσον,
υἱέ ἀνθρώπου...

(E.D)

ἽΟ Ἔλιοτ παραφράζει τὴν φράση τῆς Βίβλου (to the wind) μετατρέποντάς τὴν σέ φράση τῆς καθομιλουμένης, γιὰυτό καί δέν χρησιμοποιοῦ ἀντούσια τὴν ἀπόδοση τῶν Ἑβδομήκοντα.

15. Ἡ ἀκρίδα, ὡς ἔντομο καταστροφῆς, ἀναφέρεται σέ πολλά σημεῖα τῆς Γραφῆς. Σημειῶνω ἐνδεικτικά : Ἀμῶς 7,1 Δευτ. 29,39, Ἰωήλ 1,4, Δευτ.29,39. Ἀπό τὴν E.D. ἀναφέρεται ὁ Ἑκκλ. 12,5

and the grasshopper shall be a burden

(B.E.) καί ἡ ἀκρίς θέλει προξενεῖ βάρος

(EB) καί παχυνθῆ ἡ ἀκρίς

16. Νομίζω πὼς ἀναφέρεται στὸν Ψαλμ. 141,7

our bones are scattered at the graves mouth

(B.E.) Τὰ ὀστᾶ ἡμῶν διασκορπίζονται ἐν τῷ στόματι τοῦ τάφου

(EB) PM (PMA) 140,7

διασκορπίσθη τὰ ὀστᾶ ἡμῶν παρὰ τὸν ἄδη

17. Ἡ E.D. ἀναφέρει τὸν Ἰεζ. 49,29

This is the land which ye shall divide by lot unto the tribes of Israel for inheritance, ...

(B.E.) Ἀὐτὴ εἶναι ἡ γῆ, τὴν ὁποῖαν θέλετε κληρώσει εἰς τὰς φυλάς τοῦ Ἰσραὴλ ...

(EB.) αὐτὴ ἡ γῆ ἦν βαλεῖτε ἐν κλήρῳ ταῖς φυλαῖς τοῦ Ἰσραὴλ

νομίζω ὁμῶς πὼς ὁ Ἐλιοτ ἀναφέρεται κυρίως στοὺς Ἀριθ. 33,54 A and ye shall divide the land by lot for an inheritance among your families;

(B.E.) καὶ θέλετε διαμοιρασθῆ τὴν γῆν διὰ κλήρων μεταξύ τῶν συγγενειῶν σας:

(EB) καὶ κατακληρονομήσετε τὴν γῆν αὐτῶν ἐν κλήρῳ κατὰ τὰς (φυλάς) ὁμῶν:

καθὼς καὶ τίς 26,53-55 καὶ 34,13.

Ὁ Ἐλιοτ παραφράζει στὴν καθομιλουμένη, γράφοντας "you shall divide" ἀντὶ "ye shall divide".

Κατὰ τὸν Martin, τὸ τρίτο ποίημα σχετίζεται μὲ τὰ τρία σκαλοπάτια τῆς Πύλης τοῦ Ἁγ. Πέτρου, στὴν εἴσοδο τοῦ Καθαρτηρίου τοῦ Ντάντε.

19. Χρησιμοποιεῖται ἐδῶ ὁ παλαιότερος τύπος drest, ἀντὶ dressed, πού βρῆκα καὶ στὸν στίχο τοῦ Ἐλισαβετιανοῦ Cyril Tourner

when they are up and drest, and their mask on

ἀπὸ τὸ Revenger's Tragedy, στίχο πού ἀναφέρει ὁ Ἐλιοτ στό δοκίμιό του γιὰ τὸν Tourner. Τὸ δοκίμιό δημοσιεύτηκε τὸ 1930, ἓνα χρόνο

μετά τή δημοσίευση τοῦ III μέρους τῆς Τετάρτης τῶν Τεφρῶν. Ἦταν ἄραγε τυχαία ἡ προβολή αὐτοῦ τοῦ στίχου;

19. Κατά τήν καθολική λειτουργία καί πρὶν ὁ ἱερέας μεταλάβῃ τό Αἵμα τοῦ Χριστοῦ, ἀπαγγέλλει τρεῖς φορές τίς φράσεις τοῦ Ματθ. 9,9

Lord, I am not worthy that thou shouldest come under my roof: but speak the word only, and my servant shall be healed.

(B.E.) Κύριε, δέν εἶμαι ἄξιος νά εἰσέλθῃς ὑπό τήν στέγην μου· ἀλλά μόνον εἰπέ λόγον, καί θέλει ἰατρευθῆ ὁ δοῦλος μου.

(EB) Κύριε οὐκ εἶμι ἱκανός ἵνα μου ὑπό τήν στέγην εἰσέλθῃς· ἀλλά μόνον εἰπέ λόγον, καί ἰαθήσεται ὁ παῖς μου. (E.D)

Τό τέταρτο ποίημα ἀρχίζει μέ ἀναφορά στό τέλος τοῦ Καθατηρίου (κάντο 29 στ. 40-42), ὅπου ὁ Ντάντε, περνώντας τίς φλόγες τοῦ ἔβδομου κύκλου, φτάνει στόν Ἐπίγειο Παράδεισο, σ' ἓνα ἀνθισμένο λιβάδι, καί συναντᾷ

una donna soletta, che si gia

Cantando, ed iscegliento fior' da fiore

(μιά μοναχική κυρία, πού περπατοῦσε τραγουδώντας, κι ἔκοβε λουλούδια, τό ἓνα μετά τό ἄλλο) (P.M.)

20. *Sovegna vos* (θυμηθῆτε). Λόγια τοῦ Προβηγκιανοῦ ποιητῆ Arnaut Daniel, στό Καθατήριο XXVI 147. Ὁ Ἑλιοτ, στό δοκίμιό του γιά τόν Ντάντε, ἀναφέρει τούς σχετικούς στίχους καί τούς μετα-φράζει. (Δές τούς στίχους καί τήν ἑλληνική ἀπόδοση στή μετάφραση τῆς ᾽

Ερημης χώρας από τόν Σεφέρη, (Έκδοση Ήκαρος σ.109)

21. Στόν Ήσαία 43,14 44,6 47,4, ὁ *redeemer* μεταφράζεται ἀπό τήν B.E., *Λυτρωτής*, καί στά 44,23 49,20 τό *redeem* μεταφράζεται *λυτρώ-νω*. Στόν Ήερ. 31,11 τό *redeem* μεταφράζεται *ἐξαγοράζω* καί τό *ransome*, *λυτρώνω*. Ἀλλά καί στόν Ψαλ. 49,7 τό *redeem* μεταφράζεται *ἐξαγοράζω*, ὁ δέ Παῦλος, στίς πρὸς Ἐφεσίους (5,16) καί Κο-λοσσαεῖς (4,5) ἐπιστολές του γράφει

redeeming the time

(B.E.) ἐξαγοραζόμενοι τόν καιρόν.

22. Ὁ L. Unger ἀναφέρει τήν παρατήρηση τοῦ F.R.Leavis, ὅτι τό *higher dream* πρέπει νά συσχετιστῇ μέ τά γραφόμενα τοῦ Ἐλιοτ στό δοκίμιό του γιά τόν Ντάντε, ὅπου, σχετικά μέ τήν pageantry τοῦ Καθαρηρίου καί τοῦ Παραδείσου, σημειώνει πὸς "ἀνήκει στόν κόσμο τοῦ high dream, ὅπως τόν ὀνομάζω, καί ὁ σύγχρονος κόσμος μοιάζει ἱκανός μόνο γιά low dream".

23. Ὁ μονόκερος ἀναφέρεται σέ πολλά σημεῖα τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Ἄν βασιστοῦμε στόν Ψαλ. 22,21 καί τόν Ήσαία 34,7 θά πρέπει νά θεωρηθῇ κακοποιό στοιχεῖο.

24. Ὁ Σμίλακας εἶναι ἓνα ἀπό τά σκοτεινά σύμβολα τοῦ Ἐλιοτ. Ἰπάρχει καί στό Burnt Norton IV. Ὁ Ἀντώνης Δεκαβάλλε, στήν θαυμάσια μετάφρασή του τῶν Τεσσάρων Κουαρτέτων, τόν θεωρεῖ σύμβολο θανάτου καί ζωῆς. Τό ἀγγλικό Ἐγκυκλοπαιδικό Λεξικό μου

γράφει πώς υπάρχει στίς αὐλές τῶν ἐκκλησιῶν καί θεωρεῖται σύμβολο λύπης.

25. Προσευχή στήν Παναγία, ἀπό τό λειτουργικό τῆς Καθολικῆς ἐκκλησίας. Τό πλήρες κείμενο τῆς προσευχῆς εἶναι *"Turn then, most gracious advocate, thine eyes of mercy towards us. And after this our exile, show unto us the blessed fruit of thy womb, Jesus"*. (E.D.)

26. Δές καί East Coker III,131

So, the darkness shall be the light

27. Μιχαίας 6,3

O my people , what have I done unto thee?

(B.E.) Λαέ μου, τί σοί ἔκαμα;

(EB) Λαός μου, τί ἐποίησά σοι (E.D)

29. Ψαλ. 92,5

They know not, neither will they understand; they walk on in darkness:

(B.E.) Δέν γνωρίζουσιν, οὐδέ νοοῦσι: περιπατοῦσιν ἐν σκότει·

(EB) ΠΑ (ΠΒ) 92,5

οὐκ ἔγνωσαν, οὐδέ συνῆκαν, ἐν σκότει διαπορεύονται·

Ἄλλά καί Ἡσαίας 50,10

that walketh in darkness, and hath no light

(B.E.) οὗτος καί ἄν περιπατῆ ἐν σκότει, καί δέν ἔχη φῶς

(EB) οί πορευόμενοι ἐν σκότει καί οὐκ ἔστιν αὐτοῖς φῶς

29. Ἰερεμ. 17,19

Go and stand at the gate of the children of the people
whereby the kings of Judah come in, and by the which they
go out ...

(B.E.) Ὑπαγε καί στηθι ἐν τῇ πύλῃ τῶν υἱῶν τοῦ λαοῦ σου, δι' ἧς
εἰσέρχονται οἱ βασιλεῖς Ἰούδα, καί δι' ἧς ἐξέρχονται...

(EB.) Βάδισον καί στηθι ἐν ταῖς πύλαις υἱῶν λαοῦ σου, ἐν αἷς
εἰσπορεύονται ἐν αὐταῖς βασιλεῖς Ἰούδα καί ἐν αἷς
ἐκπορεύονται ἐν αὐταῖς .

30. Garden στή Γένεση εἶναι ὁ παράδεισος (2,9 3,24), καί φαίνεται πῶς
αὐτόν ἐννοεῖ ὁ Ἔλιοτ ὅταν συνδέει τή λέξη μέ τόν "μηλόσπορο" πού
φτύνει ἀπό τό στόμα του ὁ πρῶτος ἄνθρωπος.

31. Δές καί Ἔρημη χώρα 314

And the profit and loss.

32. Στούς καθολικούς, ἡ ἐξομολόγησι ἀρχίζει μέ τήν φράση "Bless
me father; I confess to almighty God and to you that I have sinned".

(E.D.)

33. Δευτερ. 9,23-24

then ye rebelled against the commandment of the Lord your
God... Ye have been rebellious against the Lord from the
day

that I knew you.

- (B.E.) τότε σεῖς ἐστασιάσατε ἐναντίον τῆς προσταγῆς Κυρίου τοῦ θεοῦ σας... Πάντοτε ἐστασιάσατε ἐναντίον τοῦ Κυρίου,
(EB) καί ἠπειθήσατε τῷ ρήματι Κυρίου τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ... ἀπειθοῦντες ἦτε τά πρὸς Κύριον ὑπὸ τῆς ἡμέρας, ἣς ἐγνώσθη ὑμῖν.

34. Ἄριθμοί 11,31 (καί Ἔξοδος16,13)

And there went forth a wind from the Lord, and brought quails from the sea, and let them fall by the camp

- (B.E.) Καί ἐξῆλθεν ἄνεμος παρά Κυρίου, καί ἔφερεν ὀρτύκια ἀπὸ τῆς θαλάσσης, καί ἔρριπεν αὐτά ἐπὶ τό στρατόπεδον,
(EB) καί πνεῦμα ἐξῆλθε παρά Κυρίου καί ἐξεπέρασεν ὀρτυγομήτραν ὑπὸ τῆς θαλάσσης καί ἐπέβαλεν ...

35. Στὴν Γραφή, τό suffer μεταφράζεται "ἀφήνω". Δές τόν Ψαλμ. 16,10 καί Ματθ. 3,15.

36. Παράφραση τοῦ στίχου τῆς Πικάρντα τοῦ Ντάντε (Παρ.ΙΙΙ, 95) la sua voluntade e nostra pace (his will is our peace). (E.D.)

37. Λόγια παρμένα ἀπὸ τό Anima Christi τῶν καθολικῶν (Suffer me not to be seperated from Thee) (P.M. και Unger)

39. Ψαλμ. 102,1

Hear my prayer, O Lord, and let my cry come unto thee

(B.E.) Κύριε εἰσάκουσον τῆς προσευχῆς μου, καί ἡ κραυγή μου ἄς
ἔλθῃ πρὸς σέ.

(EB) PA (PB) 101

Κύριε εἰσάκουσον τῆς προσευχῆς μου, καί ἡ κραυγή μου
πρὸς σέ ἐλθέτω.

Ἐνα τραγούδι γιὰ τὸν Συμεών

Τὸ ποίημα ἀναφέρεται στὸν Συμεών τοῦ Λουκ. 2,25-35

1. Ἰωαν. 14,27

my peace I give unto you
εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν

Δές καί Ἐξομολογήσεις, Ἁγίου Ἀύγουστίνου ΙΓ (Μετ.Α. Δαλεζίου
σ.191)

δός ἡμῖν τὴν εἰρήνην

2. Θρῆνοι 5,19

Because of the mountain of Zion, which is desolate, the
foxes walk upon it.

(B.E.) Διά τήν ἐρήμωσιν τοῦ ὄρους Σιών, οἱ ἀλώπεκες περιπατοῦ-
σιν ἐν αὐτῷ.

(EB) ἐπ' ὄρος Σιών, ὅτι ἠφανίσθη, ἀλώπεκες διῆλθον ἐν αὐτῷ

3. Λουκ 2,25

waiting for the consolation of Israel

(B.E.) προσμένων τήν παρηγορίαν τοῦ Ἰσραήλ

Ἑλληνική Καινή Διαθήκη

προσδεχόμενος παράκλησιν τοῦ Ἰσραήλ

Ἐφόσον (καλῶς ἢ κακῶς) ἡ ἀγγλική ἀπόδοσις τῆς Καινῆς Διαθήκης
γράφει *consolation*, ἡ λέξις *παρηγορία* βρίσκεται πιό κοντά στήν πρό-
θεση τοῦ Ἑλιοτ.

4. Δές Σημ. 7

5. Δές Σημ. 1

6 Λουκ. 2,35

Yea, a sword shall pierce through thy own soul also

καί σου δέ αὐτῆς τήν ψυχὴν διελεύσεται ρομφαία

7. Λουκ. 2,29

Lord, now lettest thou thy servant depart in peace, according to
thy word: For mine eyes have seen thy salvation.

Νῦν ἀπολύεις τόν δοῦλον σου, δέσποτα, κατά τό ρῆμα σου,
ἐν εἰρήνῃ ὅτι εἶδον οἱ ὀφθαλμοί μου τό σωτήριόν σου

Ὁ Ὕελιοτ παραλλάζει τό πρωτότυπο κείμενο, σέ πιά στρωτή γλώσσα.
Προσπαθῶνά κάνω τό ἴδιο.

Γερόντιον

1. Σαίξπηρ, *Μέτρο για μέτρο*, III,32

2. Ματθ. 12,39

Then certain of the scribes and of the Pharisees answered,
saying, Master, we would see a sign from thee.

Τότε ἀπεκρίθησάν τινες τῶν γραμματέων καί Φαρισαίων,
λέγοντες, Διδάσκαλε, θέλομεν ὑπό σου σημεῖον ἰδεῖν.

3. Ὁ Ὕελιοτ, στό δοκίμιό του γιά τόν ἐπίσκοπο Lancelot Andrewes,
καί συγκεκριμένα στό σημεῖο πού σχολιάζει ἕνα χριστουγεννιάτικο
κήρυγμά ἐπισκόπου, ἀναφέρει τίς φράσεις:

I add yet farther; what flesh? The flesh of an infant. What,
Verbum infant, the Word of an infant? The Word, and not be
able to speak a word?

Ἡ Ε.Δ. γράφει πῶς, στό ἴδιο κήρυγμα, ὑπάρχει καί ἡ φράση

the word within a word unable to speak a word.

Δέν μπορῶ νά τό ἐλέγξω.

4. Ἀναφέρεται, μήπως, στόν πάπα Silvester τῆς Κόλασης (XXVII, 94), πού ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος, ὅταν προσβλήθηκε ἀπό λέπρα, τον κάλεσε καί τοῦ ζήτησε νά τόν γιατρέψει;

Το ἐρωτικό τραγούδι τοῦ J. ALFRED PRUFROCK

1. Κόλαση, *Κάντο* XXVII 60-66

Ἄν πίστευα πῶς σέ ἄνθρωπο μιλοῦσα
πού ἀπά στή γῆς μιά μέρα θ' ἀναγύρναε,
θά 'παυε ἐτούτη ἢ φλόγα νά σαλεύει:
μά ἀφοῦ κανεῖς ποτέ ἀπ' τό βύθος τοῦτο
δέ βγήκε ζωντανός, ἀλήθεια ἄν λένε,
νά, σοῦ ἀπαντῶ, χωρίς ἀτίμιας φόβο.

(Μετ. Ν. Καζαντζάκη)

2. Ἐκκλησ. 3,1-9 καί 9,6

...καιρός παντί πράγματι...
καιρός τοῦ γεννᾶσθαι.....
.....
καιρός τοῦ σιγᾶν καί καιρός τοῦ λαλεῖν
καιρός τοῦ ἀγαπῆσαι καί καιρός τοῦ μισῆσαι

καιρός πολέμου καί καιρός ειρήνης.

3. Αναφέρεται στόν Ἡσίοδο.

4. Αναφέρεται στόν Ἰωάννη τόν Βαπτιστή.